

Naturalisme og Evolusjon – En epistemologisk utfordring

En undersøkelse av Alvin Plantingas evolusjonsargument mot
naturalismen

SIMON ERIKSEN

VEILEDER

Ralph Henk Vaags

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for humaniora og pedagogikk
Institutt for religion, filosofi og samfunn

Master

Abstract

I denne masteroppgaven er målet å vurdere Alvin Plantingas evolusjonsargument mot naturalismen, og på den måten tydeliggjøre hva naturalismens epistemologiske utfordring er, nemlig: Hvordan kan man forsone naturalismen med evolusjonsteorien på en måte som ivaretar en godt begrunnet tillit til våre kognitive fakulteter?

Plantinga argumenterer for at kombinasjonen av naturalismen og tanken om naturlig seleksjon (evolusjon), skaper et akutt problem for naturalistisk epistemologi. Ifølge Plantinga impliserer en slik kombinasjon at sannsynligheten er lav for at vi har kognitive fakulteter, som er pålitelige når det kommer til å produsere sanne oppfatninger. Det betyr at vi har en uopprettelig svekkelse av tilliten til våre kognitive fakulteter, og oppfatningene de produserer – inkludert troen på naturalismen.

I vurderingen av Plantingas argument benytter jeg William Alstons og Michael Bergmanns motargumenter. William Alston argumenterer for at Plantinga ikke har tilstrekkelig støtte til å si noe om hva sannsynligheten er, for at de kognitive fakultetene er pålitelige, gitt naturalismen og evolusjon. Bergmann er uenig i at en lav sannsynlighet for at de kognitive fakultetene er pålitelige, nødvendigvis betyr at vi ikke kan stole på dem. Han mener at erfaringen vår gir god grunn til å stole på de kognitive fakultetene. Det er slik, etter mitt skjønn, at hverken Alstons eller Bergmanns argumenter tilstrekkelig svekker evolusjonsargumentet.

Det er mye som står på spill for de som tilslutter seg både naturalismen og evolusjonsteorien. Dersom Plantinga har rett, kan man med rette beskrive naturalistisk epistemologi som et dødt prosjekt. Ikke fordi naturalismen er usann, men fordi den ikke kan bære sin egen vekt, epistemologisk sett. Det er ikke min hensikt å presentere evolusjonsargumentet som et sikkert argument for at naturalistisk epistemologi er dødt, men det er min oppfatning at tilhengere av naturalismen bør ta Plantingas argument svært alvorlig.

Forord

Denne masteroppgaven er dedikert til meg selv. Gjennom mesteparten av livet har jeg regnet det som en vrangforestilling at *jeg* kan skrive en masteroppgave. Og spesielt ikke i filosofi, for det var noe for smarte folk. Heldigvis for meg, er filosofien svært inkluderende.

Jeg ønsker også å rette en takk til alle som har bidratt med noe betydningsfullt for denne masteroppgaven, både i kraft av moralsk støtte og i formingen av hvem jeg er som filosof:

Takk til venner og familie som har heiet og oppmuntret i skriveprosessen.

Takk til medstudentene: Pål Øymoen, Emmy Grøtan og Leif Egil Reve, for kritikk, kommentarer og diskusjon som har hjulpet meg å se på tematikken i oppgaven med nye øyne.

Takk til UiA's svært dyktige forelesere Ralph Vaags, Einar Bøhn og Håvard Løkke som alle innehar stor kompetanse og gode menneskelige egenskaper. Alle disse har hatt en betydningsfull tilstedeværelse på forskjellige tidspunkt i løpet av mine fem år som student på UiA.

Jeg ønsker også å rette en takk til Ralph Vaags, spesielt. Takk for ypperlig veiledning gjennom denne masteroppgaven. Din tilgjengelighet og kompetanse har vært svært viktig, og anvendelsen av den kompetansen i diskusjon med meg, har vært svært respektfull. Vi har begge alltid rett, men jeg har noen ganger rett, litt senere enn deg - «Sammen er jeg sterkere».

Til slutt, men viktigst av alle, er min kone Maren Songe Eriksen. Takk for all forståelse og tålmodighet med meg i en krevende periode. Din støtte og kjærighet har vært avgjørende, ikke bare for selve skrivingen av denne oppgaven, men for at jeg har fått gå min vei. Hadde det ikke vært for deg, hadde ikke jeg fått oppleve mitt filosofiske eventyr. Jeg elsker deg.

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
Forord	3
1. Innledning.....	6
1.1. Tema og faglig kontekst.....	6
1.2. Problemstilling og noen avklaringer	8
1.3. Tese og metode.....	9
2. Alvin Plantingas epistemologi.....	12
2.1. Korrekt funksjon	15
2.2. Passelig miljø.....	17
2.3. Designplan.....	19
2.4. Designplanen må være god.....	21
2.5. Oppsummering.....	22
3. Evolusjonsargumentet mot naturalisme.....	23
3.1 Introduksjon.....	23
3.2 Struktur og begreper?.....	24
3.2.1. Strukturavklaring	24
3.2.2. Begreper	25
3.3 Premiss 1: Darwins tvil.....	28
3.3.1. Er premiss 1 sant?	30
3.4. Premiss 2: den uopprettelige svekkelsen	35
3.5. Oppsummering:	38
4. Drøfting av evolusjonsargumentet.....	39
4.1 William Alston mot premiss (1)	39
4.1.1. Presentasjon av William Alstons argument	39
4.1.2. Drøfting av Alstons argument.....	43
4.2 Michael Bergmann mot premiss (2).....	45
4.2.1 Presentasjon av Bergmanns argument	46
4.2.2. Drøfting av Bergmanns argumentasjon	61
5. Konklusjon	73

6. Litteraturliste **79**

1. Innledning

I denne masteravhandlingen skal jeg presentere og drøfte Alvin Plantingas evolusjonsargument mot naturalisme. Evolusjonsargumentet prøver å vise at kombinasjonen av naturalismens hoved-tese og troen på evolusjonsteorien, er epistemisk irrasjonelt. I drøftingen vil jeg undersøke om argumentet er holdbart. Den epistemiske irrasjonaliteten handler om *opphavet* til våre kognitive fakulteter. Naturalisme og evolusjon som opphav til våre kognitive fakulteter, er ikke til å stole på. Vi ville rett og slett ikke forventet at mennesket skulle bli dyktig til å skille mellom sanne og falske oppfatninger, gitt naturalisme og evolusjon som opphav. Hvis det ikke er sannsynlig at de kognitive fakultetene er pålitelige, er det i praksis irrasjonelt å stole på dem.

1.1. Tema og faglig kontekst

Dette er en avhandling innenfor epistemologi. Et sentralt spørsmål er hvilke betingelser som må være oppfylt for at kunnskap eller viten foreligger. Det er forskjell på å bare tro at noe er sant, og å ha kunnskap om at det er sant. Å *bare* tro at noe er sant, som viser seg å være sant, kan være et tilfelle av flaks. Man må ha noe i tillegg til sann tro for å ha kunnskap. Hva dette tillegget er, er man uenige om, men det er mange som mener at det kan være god grunn eller forsikring (warrant).

Alvin Plantinga utviklet sin epistemologi rundt ideen om forsikring. Forsikring, sammenlignet med god begrunnelse, er en noe strengere kunnskapsbetingelse. Forsikring tar blant annet hensyn til hvor godt våre kognitive evner er utviklet og passer til de epistemiske omstendighetene vi befinner oss i. Kvaliteten på forsikringen man har med hensyn til en gitt påstand er bestemt av våre epistemiske evner, som igjen er bestemt av eksterne faktorer.

I boken *Warrant and Proper Function* hvor Plantinga redegjør for sin epistemologi påstår han at ikke alle epistemologiske posisjoner kan redegjøre for våre epistemiske evner.. De epistemologiske posisjonene Plantinga refererer til, er de som benekter enhver form for overnaturlig inngripen i universet. Og slik avviser han epistemologisk naturalisme. Videre utvikler han det jeg på norsk har kalt *evolusjonsargumentet mot naturalisme*. Argumentet går ut på at kombinasjonen av følgende to påstander undergraver våre epistemiske evner.

1. Det ikke er noen form for overnaturlig inngripen i universet.
2. Vi har utviklet gode epistemiske evner gjennom evolusjon (Lav sannsynlighet gitt 1).

Denne argumentasjonen er i hjerte av den filosofiske undersøkelsen jeg skal gjøre i det følgende. Plantingas argument har ikke bare sterke epistemologiske konsekvenser, men også stor betydning for religionsfilosofien. Det Plantinga mener, er at naturalisten ikke kan forklare hvorfor våre epistemiske evner er rettet mot sannhet. Det vil si at våre kognitive fakulteter har en objektiv høy sannsynlighet for å produsere for det meste sanne oppfatninger. Det er dette Plantinga kaller designplanen.

Den faglige konteksten for problemstillingen er, som sagt, epistemologisk. Et annet ord for epistemologi er kunnskapsteori. Epistemologi omhandler alle mulige temaer som har med kunnskap å gjøre: Oppfatninger, berettigelse, kunnskapens fundament, forskjellige typer kunnskap, og ikke minst spørsmålet «Hva er kunnskap?». Alle skjønner at man har kunnskap når man *vet noe*, men hva det vil si å vite noe?

Denne oppgaven hviler ikke på en gitt epistemologi, eller definisjon av kunnskap. Alvin Plantingas epistemologi, som jeg presenterer, kan beskrives som eksternalistisk, reliabilistisk, og fundamentalistisk.

I bakgrunnen av oppgaven er det en metafysisk, og religions-filosofisk debatt. Det vil si at svar på sentrale spørsmål i metafysikken og religionsfilosofien, har epistemologiske konsekvenser. Et metafysisk spørsmål er hva verden dypest sett består av. Hvis svaret er «fysiske ting», har dette epistemologiske konsekvenser. Et religions-filosofisk spørsmål er om Gud finnes. Hvis svaret er «nei», har man ingen garanti for at mennesker skal bli gode epistemiske aktører, bortsett fra evolusjonsteorien og mekanismene i den. Plantinga spør om evolusjonen, gitt en fysikalisme, gir oss grunn til å tro at vi fungerer tilfredsstillende epistemisk sett, og besvarer det negativt.

Hovedspørsmålet i denne oppgaven kan formuleres slik: I hvor stor grad kan evolusjonsteorien sannsynliggjøre menneskets utvikling til å bli gode epistemiske aktører, dersom det ikke finnes en ekstern garantist som sørger for nettopp det? Og hvis sannsynligheten er lav, hvilke epistemologiske konsekvenser har det? Dette er konteksten for denne masteroppgaven.

Oppgaven står i en historisk kontekst/ debatt. W.V. Quine er kjent for skillet mellom tradisjonell epistemologi og naturalisert epistemologi. Han mente at tradisjonell epistemologi var et feilslått prosjekt. En konsekvens av det var at epistemologi var og regne som en del av psykologien, forstått som en form for naturvitenskap. Epistemologi, hevdet Quine, "... studies

a natural phenomenon, viz., a physical human subject.” (Quine, 1969 s. 82). Hva skjer hvis vi tar Quine på alvor? Hva skjer hvis epistemologi blir helt redegjort for av naturvitenskapene? Plantingas evolusjonsargument mot naturalisme er et forsøk på å ta den utfordringen alvorlig.

Naturalismens fremste allierte teori, er som oftest evolusjonsteorien. Richard Dawkins har hevdet at det var umulig for ateister å være intellektuelt tilfredsstillt før Charles Darwin (Dawkins, 1986, s. 6.). I motsetning til Dawkins, mener Plantinga at evolusjonsteorien passer mye bedre med en teistisk virkelighetsforståelse, senn med en naturalistisk virkelighetsforståelse. Plantinga argumenterer for at kombinasjonen av naturalisme og evolusjon, faller på sin egen urimelighet, epistemologisk sett. Og dermed mener Plantinga at Darwin ikke hjelper naturalisten, men skaper isteden et alvorlig problem.

Plantinga mener at Quine og Dawkins står på feil side i debattene om naturvitenskapenes mulighet til å forklare menneskets erkjennelse, og om hvilke livssyn som er mest intellektuelt tilfredsstillende.

1.2. Problemstilling og noen avklaringer

Problemstillingen for denne masteravhandlingen er følgende:

Er Plantingas evolusjonsargument mot naturalisme holdbart?

Problemstillingen har behov for avklaringer. Jeg skal avklare både begreper og intensjoner, men bare så langt det er nødvendig for denne undersøkelsen. Først tar vi begrepene.

- Med uttrykket «Evolusjonsargument mot naturalisme» refererer jeg til det argumentet presentert av Alvin Plantinga, som jeg skal undersøke i denne oppgaven.
- «Evolusjon» skal omtale den prosessen som alt biologisk liv har utviklet seg i, gjennom naturlig seleksjon. En spesifikk utvikling er av spesiell interesse her, nemlig menneskets evne til å ha sanne oppfatninger.
- «Naturalisme» defineres av Plantinga som et syn hvor ingen Gud, eller noe som ligner Gud, finnes. Han mener det er et sterkere syn en ateisme, fordi ateister kan godta noen ikke-naturalistiske perspektiver som for eksempel platonisme med

hensyn til former¹. Jeg skal definere «naturalisme» som «troen på at bare naturen eksisterer».

Evolusjonsargumentet mot naturalisme er ikke et argument mot naturalisme per se. Det er et argument som sier at kombinasjonen av naturalisme og evolusjon gjennom naturlig seleksjon, svekker tilliten til våre kognitive fakulteter på en uopprettelig måte. Svekkelsen av tilliten til våre kognitive fakulteter, inkluderer alle oppfatningene de kognitive fakultetene produserer. Dermed inkluderes oppfatningen at naturalisme, er sant. Så naturalismen svekker seg selv, gitt evolusjonen.

Evolusjonsargumentet er heller ikke et argument mot evolusjon. Plantinga selv er svært sympatisk til ideen om at evolusjon spiller en viktig rolle i utviklingen av mennesket som art. Men evolusjon i seg selv har ikke tilstrekkelige ressurser til å sannsynliggjøre det epistemiske aktørskapet mennesket har. Evolusjon er likevel den eneste forklaringen på menneskets opphav, som naturalister med rimelighet kan benytte seg av, og fortsatt kalle seg naturalister. Plantinga tror at det i tillegg til evolusjon, har vært en Gud som har sikret utviklingen av mennesket, for eksempel gjennom tilrettelegging på forhånd, eller direkte inngripen i løpet av den evolusjonære historien.

Plantinga argumenterer bare for at naturalister ikke med god grunn kan rettferdiggjøre en viktig forutsetning for all epistemologi, nemlig forutsetningen om at *vi kan stole på at våre kognitive fakulteter produserer for det meste sanne oppfatninger*.

1.3. Tese og metode

Min tese er at Plantingas evolusjonsargument mot naturalisme er holdbart. Dette er min konklusjon etter å ha vurdert de to sterkeste innvendingene mot det, reist av William Alston og Michael Bergmann. Det er fortsatt god nok grunn til å mene at Plantingas argument er holdbart. Den epistemologiske konsekvensen av argumentet er at kunnskapen tilegnet av en naturalist blir undergravet. Man bør derfor anvende andre forklaringer på de pålitelige

¹ 'The basic idea of philosophical naturalism (which from now on I'll just call 'naturalism') is that there is no such person as God or anything like him... . If you are a naturalist, you don't believe in God, but you also don't believe in the Stoic's *Mind*, or Fichte's Absolute I, or Plato's Idea of the Good, or Aristotle's Unmoved Mover, or Hegel's absolute.' (Plantinga, 2008, s.19)

epistemiske evnene som mennesker har tilegnet seg, dersom man skal være rasjonell i å stole på disse evnene.

Dette er en oppgave i filosofi. Innenfor filosofi benyttes ulike metoder. I denne oppgaven har jeg benyttet en analytisk tilnærming. Det innebærer at jeg har vektlagt avklaring av sentrale begreper og argumenter, for deretter å evaluere argumentene. Min hensikt har vært å avsløre styrken i, og konsekvensene av filosofiske teorier. Siden dette er en epistemologisk oppgave om evolusjonsargumentet mot naturalisme, foregår denne analysen på et meta-nivå. Evolusjonsargumentet kan i seg selv, betraktes som en analyse av naturalistisk epistemologi. Så min analyse av evolusjonsargumentet, blir en analyse av naturalistisk epistemologi.

Verktøyene jeg benytter er velkjente innenfor den analutiske filosofitradisjonen og inkluderer begrepsavklaring, sammenligninger, tankeeksperimenter, hjelp fra andre fagfelt og logikk. I bakgrunnen av oppgavens hovedtema, er det et annet stort spørsmål: Bør vi ha tillit til våre kognitive fakulteter? I dette spørsmålet finnes det to rivaliserende teorier, naturalisme og teisme. Begge svarer «Ja» på at vi kan ha tillit til våre kognitive fakulteter, men Plantingas kritiske analyse av naturalisme hevder at naturalisme er uberettiget i det svaret. Et metodisk verktøy i oppgaven er sammenligning av rivaliserende teorier².

I analysen av evolusjonsargumentet har jeg analysert to motargumenter. Disse argumentene representerer to alternativer til Plantingas epistemologiske posisjon. William Alston svarer «Nei» på det følgende spørsmål:

Er vi berettiget i å tro at sannsynligheten er lav for at våre kognitive fakulteter er pålitelige, gitt naturalisme og evolusjon?

Hvis ikke man kan vise at sannsynligheten *er* lav, mener Alston at Plantingas argument bør forkastes. Det andre rivaliserende perspektivet, av Michael Bergmann, svarer «Ja» på det følgende:

Er vi berettiget i å ha tillit til våre kognitive fakulteter, selv om opphavet deres gjør det usannsynlig at de er pålitelige?

² 'Rather than testing a single theory in isolation, scientists often compare rival theories, different answers to the same question, against each other.' (Williamson, 2020, s. 64)

Så William Alston og Michael bergmann forsvarer naturalistisk epistemologi ved å argumentere mot Plantinga på viktige epistemologiske spørsmål, og de argumenterer på vidt forskjellig måte. Ut over dette er deres argumenter de sterkeste av de som på en direkte måte angriper, Plantingas argument. Derfor er disse filosofene benyttet i drøftingen av evolusjonsargumentet mot naturalisme.

Et annet metodisk valg i denne oppgaven er å presentere Alvin Plantingas epistemologi, som bygger på ideen om at kunnskap fordrer korrekt funksjon. Plantingas epistemologi er ikke nødvendig for å drøfte evolusjonsargumentet isolert sett. Det har likevel en viktig hermeneutisk funksjon. Plantingas argument ser ut til å bli misforstått ganske ofte. Det er derfor nødvendig å presentere den teoretiske konteksten for argumentet. Ved å først se litt på Plantingas epistemologi, får man bedre forutsetninger for å forstå evolusjonsargumentet. I tillegg forklarer de fire forsikringsbetingelsene hvilke krav naturalistisk epistemologi, bør oppfylle (slik Plantinga ser det).

Valget av selve problemstillingen er motivert av de epistemologiske konsekvensene av evolusjonsargumentet. Plantingas anklage er at det i praksis er irrasjonelt å være naturalist, at naturalismen i kombinasjon med naturlig seleksjon svekker naturalismen selv. Konsekvensene dersom både naturalisme og evolusjonsargumentet er sanne, er at kunnskap er praktisk umulig. Den uopprettelige svekkelsen som naturalismen selv er ansvarlig for, gir en grunn til å tvile på alle oppfatninger.

2. Alvin Plantingas epistemologi

I dette kapitlet skal jeg presentere filosofen Alvin Plantingas epistemologi, i den utstrekning det er relevant for problemstillingen. I boken *Warrant and Proper Function* (oversatt: *Forsikring og Korrekt funksjon*) hevder Plantinga at en person har kunnskap hvis og bare hvis personen har *forsikring*, *sannhet*, og *tro*. Plantingas epistemologi er en teori om forsikring.

Plantinga retter oppmerksomheten mot de eksterne faktorene knyttet til erkjennelse; hjernen, sansene og våre *kognitive fakulteter*³. Det finnes ifølge Plantinga fire betingelser, som til sammen er tilstrekkelige for forsikring. Når disse fire betingelsene er oppfylt, betyr det at de kognitive fakultetene pålitelige med hensyn til produksjon av sanne oppfatninger. Disse betingelsene skal vi redegjøre nøye for. Plantinga søker etter *nødvendige* og *tilstrekkelige* betingelser for forsikring. Hver betingelse som blir presentert, hevdes å være nødvendig for Plantingas teori om forsikring.

Vi skal definere nødvendige betingelser slik:

B er en nødvendig for X hvis og bare hvis X ikke forekommer, hvis B ikke forekommer.⁴

Vi skal definere tilstrekkelige betingelser slik:

B er en tilstrekkelig betingelse for X hvis og bare hvis X forekommer hvis B forekommer.⁵

Plantinga er en kristen teist, og han mener at hans ide om forsikring er kompatibel med naturalisme. Likevel mener han at naturalistisk epistemologi fungerer best i konteksten av teistisk metafysikk. Grunnen er at metafysisk naturalisme ikke har tilstrekkelig ressurser til å redegjøre for et viktig epistemisk fenomen, nemlig tilliten til kognitive fakulteter. Teismen vil dermed supplere en naturalistisk epistemologi. Han mener at kombinasjonen av naturalisme og evolusjon gir en god grunn til å tvile på at de kognitive fakultetene er pålitelige. Dette

³ Min forståelse av «kognitiv fakultet» er slik: Det ved mennesket som bidrar i produksjonen av oppfatninger.

⁴ Hvis X så B.

⁵ Hvis B så X.

kommer jeg mer inn på i kapittel 3, evolusjonsargumentet mot naturalisme. Plantinga uttrykker seg slik:

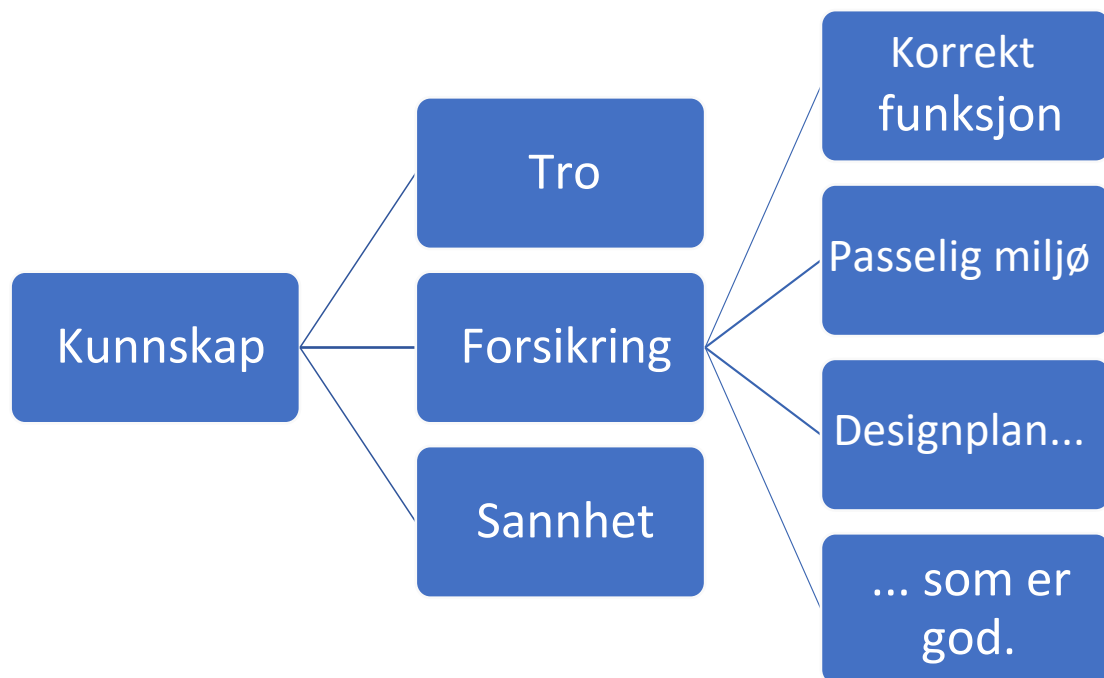
‘My account of warrant meets the conditions of being a *naturalistic* account; but in chapters 11 and 12 I claim that naturalism in epistemology flourishes best in the context of supernaturalism in metaphysics; for (as I shall argue in chapter 11) there appears to be no successful naturalistic account of the notion of proper function.’
(Plantinga, 1993, s. ix)

Hvorvidt Plantinga har rett i påstandene om naturalisme og evolusjon, skal jeg vurdere i kapittel 3 og 4. Herfra og ut kapittelet, vil fokuset ligge på kunnskapsteorien, og ikke på den konfliktfylte tematikken vi kommer tilbake til senere.

Oversettelsen av «*Warrant*» er «forsikring» eller «sikkerhet». Forsikring gjør sann tro til kunnskap. Vi skal definere forsikring/ sikkerhet slik:

Forsikring forekommer hvis og bare hvis personen som tror en gitt påstand har (1) kognitive fakulteter som fungerer som de skal, er (2) plassert i et passelig epistemisk miljø, har (3) en designplan som er rettet mot sannhet, og at (4) designplanen er god.

Det at de kognitive fakultetene *fungerer korrekt* er grunnsteinen i Plantingas begrep om forsikring. Korrekt funksjon *er* forsikringen. Korrekt funksjon er imidlertid et dualistisk begrep. Det har både en deskriptiv betydning (hvordan det fungerer), og en preskriptiv betydning (hvordan det bør fungere). Denne kunnskapsmodellen kan illustreres slik:

I evaluering av en gitt oppfatning⁶, er spørsmålet alltid hvor mye forsikring foreligger for deg. Selv om Plantinga snakker om forsikring som en mengde, så legger han ikke egentlig vekt på mengden mer enn kvaliteten av forsikringen. Han kunne sagt «... hvor *god* forsikring har du for den oppfatningen?». Noe av poenget er at forsikring kommer i grader. Det er flere fasetter ved forsikring Plantinga legger vekt på i vurderingen av hvor troverdig en oppfatning er.

I vurderingen av hvilken grad av forsikring en person har for en oppfatning, må man stille et spørsmål: Hva slags oppfatning er det snakk om? Det er viktig å huske at kunnskapstypene kan ikke holdes med samme grad av sikkerhet. En enkel a priori oppfatning som at $2+2=4$, har en større grad av sikkerhet sammenlignet med en påstand fra hukommelsen din. A prioripåstander er i sin natur mer forsikret enn hukommelses-påstander.

En måte å bruke disse begrepene på i forhold til en setning kan være slik: Hvis Nn's oppfatning P er forsikret, så er den produsert av Nn's velfungerende kognitive fakulteter. Plantinga mener at grunnen til at andres syn på forsikring ikke lykkes, er fordi de støter på

⁶ "Oppfatning" er en påstandsbasert holdning som kan være sann eller usann. (Schwitzgebel, 2019)

problemer med å sikre kunnskap i forskjellige tankeeksperimentene fra litteraturen⁷. Det disse tankeeksperimentene har til felles er at de ikke imøtekommer en spesifikk epistemisk betingelse, og at personen i tankeeksperimentet dermed ikke har forsikring. Den betingelsen er, ifølge Plantinga, at oppfatninger må være produsert av kognitive fakulteter som fungerer som de skal⁸. Personene i eksemplene lider av kognitiv dysfunksjon.

Den videre planen for presentasjonen av epistemologien til Plantinga er slik: Jeg skal dedikere en overskrift til hver enkelt betingelse for forsikring, og jeg starter med den mest grunnleggende betingelsen først; (1) korrekt funksjon, (2) passende miljø, (3) designplan, (4) designplanen må være god.

2.1. Korrekt funksjon

Plantingas epistemologi kalles ofte *proper functionality epistemology* (korrekt funksjon epistemologi), og er inspirert av biologien. Korrekt funksjon står alltid i relasjon til noe. I biologien står det i relasjon til organer og organismer. I Plantingas epistemologi står korrekt funksjon i relasjon til våre kognitive fakulteter. Korrekt funksjon går ut på at organismer *fungerer* på en viss måte, når de *fungerer som de skal*. For at noe skal kunne fungere som det skal, må det fungere i henhold til et mål eller en hensikt.

‘Hensikt’ skal her ikke forstås som *intensjonalitet*. Plantinga snakker om *funksjonsgeneraliseringer*. I situasjoner hvor korrekt funksjon forekommer har ting en tendens til å fungere på en viss måte. Hvis en person blir presentert for noe rødt, så vil personen produsere troen på at han ser noe rødt. Denne måten å bruke ‘hensikt’ på, sier bare noe om relasjonen mellom A og B, hvor B forekommer dersom A forekommer. Det er i utgangspunktet ingen grunn til å tenke at betingelsen, A, for forsikring forekommer, siden den er basert på en antakelse om at mennesket er spesielt designet - med en hensikt i tankene til en designer.

⁷ Liste av tankeeksperimentene oppramset i *Warrant and Proper Function*; Chisholms dutiful epistemic agent... Pollocks cognizer... The coherent, but Inflexible climber... Dretske's epistemic agent... Goldman's victim of the epistemically srendipitous lesion. (Plantinga, 1993, s.4)

⁸ «... there are many different valuable epistemic states of affairs – epistemic *values*... I should like to call attention to still another epistemic value: having faculties that *function properly*” (Plantinga, 1993, s. 3-4)

‘Biological and social scientists... . . . continually give accounts of how human beings or other organisms or their parts and organs function: how they work, what their purposes are, and how they react under various circumstances. Call these descriptions (following John Pollock) *functional generalizations*.’ Plantinga, 1993, s. 6)

Her er et eksempel på hvordan man snakker om hensikt i biologien. Hensikten til et menneskehjerte er å bidra til menneskets overlevelse, men mer spesifikt er hensikten å pumpe blod i kroppen (Plantinga, 1993, s. 13). Dette kan uttrykkes som en funksjonsgeneralisering slik: når menneskehjerte pumper blod, støtter det menneskets overlevelse. Dette er en vanlig måte å snakke om organismer på, med hensyn til hvordan de overlever. Det er strengt tatt vanskelig å snakke meningsfullt om organismer og organer uten å ta hensyn til hensikten de oppfyller, og at de må *fungere* på en spesifikk måte, dersom hensikten skal bli oppfylt. For eksempel er det ikke god funksjon for et menneskehjerte, hvis mål er å pumpe blod, og å støtte organismens overlevelse, dersom det slår femhundre ganger i minuttet. Et kolibrihjerte fungerer godt med så høy puls, og dette støtter organismens overlevelse, men det samme ville ikke vært tilfelle for en menneskelig organisme.

Plantingas inspirasjon fra biologien for den første betingelse for forsikring, kan dermed uttrykkes ved en sammenligning slik: Menneskets kognitive fakulteter fungerer på en viss måte når de fungerer som de skal, akkurat som menneskehjertet gjør når det fungerer som det skal. Denne rettetheten vi finner i hvordan organer fungerer, er startpunktet⁴ for Plantingas epistemologi. Han mener at det er korrekt funksjon som er fundamentet for de foreslåtte beretningene om forsikring:

“The first thing to see, I think, is that this notion of proper function is the rock on which the canvassed accounts of warrant founder.” (Plantinga, 1993, s. 4)

Så langt har jeg presentert Plantingas første betingelse for epistemisk forsikring. For å ha forsikring, må man oppfylle den første betingelsen: *De kognitive fakultetene må fungere som de skal*.

Hva vil det si at de kognitive fakultetene fungerer som de skal? Det er enkelt å se hvordan korrekt funksjon er nyttig når det kommer til å beskrive kroppens vitale organer, men hvordan kan det belyse menneskets epistemiske situasjon? Kort forklart fungerer de kognitive fakultetene som de skal, *dersom de produserer (for det meste) sanne oppfatninger*.

Videre eksempler på dette omhandler funksjonsgeneraliseringer: Hvis det kommer en rød bil mot deg, vil du produsere oppfatningen at det er en rød bil foran deg. Hvis du kommer til å tenke på en åpenbar *a priori* sannhet som at $2 + 1 = 3$, så vil du produsere den oppfatningen og holde den med høy sikkerhet (Plantinga, 1993, s. 6). Du vil sannsynligvis ikke feile i å oppnå riktig oppfatning i riktig situasjon, med mindre påliteligheten av dine kognitive fakulteter blir undergravet av feilfunksjon. Det skal sies at feilfunksjon i et epistemisk fakultet ikke trenger å fjerne all forsikring for en person. En blind person kan ha mye forsikring for en god del oppfatninger om verden, til tross for tap av syn. Korrekt funksjon er altså den første betingelsen for forsikring i Plantingas epistemologi. Den er ikke tilstrekkelig, og i den videre redegjørelsen av betingelse nummer to, *passelig miljø*, skal jeg forklare hvorfor.

2.2. Passelig miljø

For å forklare hvorfor ikke betingelsen om korrekt funksjon er tilstrekkelig, inviterer Plantinga oss med på et tankeeksperiment. Tankeeksperimentet går sånn her:

Man kan forestille seg at man jobber på MIT (Massachusetts Institute of Technology) og har nylig hatt sin årlige kognitive sjekk. Man består sjekken med glans, du er i god epistemisk stand. Plutselig og uten din viten blir du transportert til et miljø med helt andre omgivelser enn de du kjenner fra jorda. Dette er en planet som går i bane rundt Alpha Centaurion, en annen stjerne enn sola. På denne planeten er elefanter usynlige for mennesker, men de avgir en type stråling som forårsaker mennesker til å forme oppfatningen at det lyder en trompet i nærheten. En elefant vandrer forbi, du blir utsatt for strålingen fra den, og former oppfatningen at det lyder en trompet i nærheten.⁹ Det er ingenting galt med dine kognitive fakulteter, de fungerer som de skal, men oppfatningen om at det lyder en trompet i nærheten er ikke godt forsikret. (Plantinga, 1993, s. 6)

Så det går an å ha oppfatninger produsert av kognitive fakulteter som fungerer som de skal, uten å ha forsikring. Men hvorfor? Plantinga sier at oppfatningen mangler forsikring selv

⁹ Dette er et godt eksempel på funksjonsgeneraliseringer. Hvis-så forhold hvor du produserer den passende oppfatningen.

om det faktisk er en trompet som lyder i nærheten (Vi kan forestille oss at den befinner seg i en lydisolert telefonkiosk i nærheten, og ikke er blant årsakene til at vi har oppfatningen om at det lyder en trompet). Forklaringen ligger i at de kognitive fakultetene *kun* kan være pålitelige i et passelig miljø.

‘The problem is not with your cognitive faculties; they are in good working order. The problem is with the environment – with your cognitive environment. In approximately the same way, your automobile might be in perfect working order, despite the fact that it will not run well at the top of Pike’s Peak, or under water, or on the moon.’

(Plantinga, 1993, s.7)

Til spørsmålet, om kognitive fakulteter som fungerer som de skal er tilstrekkelig for forsikring, er altså svaret nei. Og som forklart trenger man en betingelse om passende omstendigheter. De kognitive fakultetene må være plassert i et passelig epistemisk miljø.

‘... and the environment must be appropriate for your particular repertoire of epistemic powers. It must be that sort of environment for which your faculties are designed - by God or evolution (or both).’ (Plantinga, 1993, s. 7)

Vi kan tenke oss at det ikke er en god kjemi mellom hvordan dine kognitive fakulteter fungerer, og hvordan det epistemiske miljøet på Alpha Centaurion er. Betingelsen om passelig miljø, kan dermed uttrykkes slik: det må være god kjemi mellom den epistemiske aktøren, og det epistemiske miljøet, for at den epistemiske aktøren kan være forsikret.

En innvending til denne betingelsen, kan være å stille spørsmål ved hva som er godt nok epistemisk miljø. Og hvordan kan vi vite at vi er i et godt nok epistemisk miljø? Plantinga mener ikke at man må være i et *perfekt* epistemisk miljø for å ha forsikring, så innvendingen har lite slagkraft. Det er rimelig å anta at et epistemisk miljø som ikke spiller på lag med den epistemiske aktøren, vil lede til store problemer med hensyn til erkjennelse. Derfor virker det som at Plantinga har rett i at det eksterne miljøet rundt oss har en påvirkning på forsikring, og at forsikringen avhenger av om vi passer inn i det miljøet, epistemisk sett.

2.3. Designplan

De to første betingelsene for å ha forsikring sier at man må ha kognitive fakulteter som fungerer som de skal, og at disse må være i et passelig epistemisk miljø. Med disse to betingelsene; har vi nå forsikring? Eller, kan det tenkes at man har oppfylt disse betingelsene, men fortsatt ikke har særlig forsikring for en gitt oppfatning?

Plantinga klarer å komme på flere eksempler som viser at dette ikke er tilstrekkelig for forsikring. For eksempel kan man dra inspirasjon fra det kjente ordtaket som sier at *kjærlighet gjør blind*. Mange har trodd at kjærlighet kan blokkere/ sabotere de epistemiske evnene til en forelsket person. En forelsket person kan fullstendig avverge sine venners råd og info om partneren, hvis de ikke er utelukkende positive. Når man er forelsket, sier Plantinga, har man mindre forsikring med hensyn til oppfatninger om partnerens trofasthet. Det betyr ikke at man ikke har forsikring i noen oppfatninger om partneren sin. Plantinga anerkjenner bare at erkjennelsen blir påvirket av alt det en forelskelse innebærer av store følelser og erfaringer. Disse følelsene kan være å regne som evidens for en som er forelsket, at partneren elsker vedkommende like mye, og vil derfor være svært skeptisk til mer pessimistiske vurderinger. Men en forelsket person kan ha like gode kognitive fakulteter i et passelig miljø som alle andre, men likevel ha falske oppfatninger om partneren sin.

Andre eksempler inkluderer det faktum at kvinner en tid etter å ha gjennomgått en fødsel, begynner å glemme opplevelsen av smerten som er forbundet med fødsel. Å glemme den smerten, øker sjansen for å reprodusere. Videre har vi personer som tragisk blir diagnostisert med dødelige sykdommer, men som begynner å tro at de kommer til å overleve til tross for at legen opplyser om at sannsynligheten er svært lav.

Man har også Freud og Marx som mener at religiøs overbevisning er et tilfelle av epistemisk sabotasje eller feilfunksjon, eller som Freud sier 'the universal obsessional neurosis of mankind' (som referert i Plantinga, 1993). Det kan det jo være i noen tilfeller.

I disse eksemplene er det personer som har oppfatninger som ikke er godt forsikret, men det er ikke på grunn av at det er noe galt med de kognitive fakultetene, eller at de er i feil miljø. Hva er fellesnevneren? Plantinga påpeker at fellesnevneren i *disse* eksemplene, er ønsketenkning, eller uberettiget optimisme. Men ønsketenkning er ikke nødvendigvis et tilfelle av feilfunksjon.

Ønsketenkning kan faktisk være et tilfelle av kognitive fakulteter som fungerer slik de skal, korrekt funksjon. Ønsketenkning er ikke en pålitelig måte å produsere sanne

oppfatninger på, men oppfatningene som ønsketenkning produserer kan oppfylle en annen hensikt. Kanskje hensikten med ønsketenkning er overlevelse. En person med en dødelig sykdom har kanskje litt bedre sjanser, hvis han tror han kommer til å overleve. Kanskje ønsketenkning her fungerer som motivasjon til å gjøre riktige valg med hensyn til overlevelse. I så fall vil oppfatninger produsert av kognitive fakulteter som fungerer som de skal, ikke nødvendigvis ha forsikring (som i tilfelle med ønsketenkning). Dette leder oss inn på hva den tredje betingelsen er: De kognitive fakultetene må være ordnet etter en *designplan*. De må oppfylle *riktig hensikt*, være rettet mot *riktig mål*. De kognitive fakultetene må være *rettet mot sannhet*.

‘What confers warrant is one’s cognitive faculties working properly, or working according to the design plan *insofar as that segment of the design plan is aimed at producing true beliefs.*’ (Plantinga, 1993, s. 16)

Det skal sies at forsikring i lys av ideen om en designplan kan forekomme til tross for feilfunksjon i kognitive fakulteter. For eksempel kan man ha en oppfatning med passelig følelse av sikkerhet knyttet til å overleve en sykdom hvor sjansen er lav. Forklaringen på at du har forsikring for den oppfatningen, kan ligge i feilfunksjon i de kognitive fakultetene som skal hjelpe deg å overleve ved ønsketenkning. Hadde de fungert slik de skulle, hadde du kanskje hatt en oppfatning med lite forsikring med hensyn til dine sjanser om overlevelse, at du faktisk kommer til å overleve.

Så man kan både ha null forsikring for en oppfatning med godt fungerende kognitive fakulteter, og masse forsikring for en oppfatning produsert av fakulteter hvor noen er underlagt feilfunksjon. Det viktige er hvilken designplan eller funksjon det relevante kognitive fakultet har.

Konnotasjonene som oppstår i møte med begrepet ‘designplan’ er muligens teismevennlige. Likevel forsikrer Plantinga at det ikke *må* tyde på en designer, og at han bruker begrepet slik en kjent ateist som Daniel Dennet bruker det. Det handler om å kunne snakke om og beskrive funksjoner i organismer, og i den konteksten er ‘design’ meget hensiktsmessig.

2.4. Designplanen må være god

For å oppsummere betingelsene for forsikring som er redegjort for så langt, så har vi tre betingelser som må oppfylles for å oppnå forsikring for en gitt oppfatning; 1) Den må være produsert av kognitive fakulteter som *fungerer som de skal*, 2) Den må være produsert i et *passelig epistemisk miljø*, 3) Den må være *rettet mot sannhet*. For tredje gang kan vi nå stille spørsmålet: Hvis alle disse tre betingelsene er innfridd, har vi da forsikring?

Plantinga forklarer at man fortsatt ikke har en komplett ide om forsikring. Han ber oss om å tenke oss Humes engler. Disse englene har gode intensjoner, men er inkompetente. Når engelen forsøker å skape rasjonelle vesener kapable til å ha kunnskap, går noe galt. Vesenene har oppfatninger, men de er for det meste usanne. Hva har gått galt? Skapningene har kognitive fakulteter i et passelig epistemisk miljø, rettet mot sannhet, men de er likevel helt upålitelige epistemiske aktører. Derfor sier Plantinga at *designplanen må være god*.

‘... the beliefs of these pitiful deceived beings do not have warrant. What must we add? That the design plan is a *good one*...’ (Plantinga, 1993, s. 17)

Plantinga spesifiserer hva han mener med «god» i denne sammenhengen. Han mener at det kognitive fakultetet designplanen råder over, må ha en objektiv høy sannsynlighet for at en oppfatning produsert av fakultetet er sann, når fakultetet befinner seg i et passelig miljø.

‘Even more exactly, the module of the design plan governing its production must be such that it is objectively highly probable that a belief produced by cognitive faculties functioning properly according to that module (in a congenial environment) will be true or verisimilitudinous. This is the reliabilist constraint on warrant, and the important truth contained in reliabilist accounts of warrant.’ (Plantinga, 1993, s. 17)

Dette er det Plantinga mener at vi så lett tar for gitt. Oppfatningen at vi kan stole på våre kognitive evner – at de er godt designet. Men hvor god må designplanen være? Hvor høy må sannsynligheten for produksjon av sanne oppfatninger være, for at designplanen i et kognitivt fakultet kan regnes som *god*?

Plantinga sitt svar på det er uklart; kanskje av nødvendighet. Vi kan likevel forstå gjennom intuisjon at man ikke kan sette grensen for lavt, når det kommer hvor sannsynlig det

er at en oppfatning er sann, dersom den er produsert av et kognitivt fakultet som er underlagt en god designplan. For eksempel kan vi tenke oss at et kognitivt fakultet har en 50% sannsynlighet for å produsere sanne oppfatninger. Vi kan ikke i en rimelig grad kalle dette fakultetet pålitelig, så sannsynligheten må være en del høyere. Vi kan ikke sette et nøyaktig tall, men vi kan intuitivt forstå at den sannsynligheten må være ganske høy for at vi med god grunn kan ha tillit til fakultetet. En høy sannsynlighet vil hjelpe oss å vurdere at designplanen til det gitte kognitive fakultetet, er god.

2.5. Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert epistemologien til Alvin Plantinga. Plantingas kunnskapsteori sier at man har kunnskap når man har forsikret, sann tro. Samtidig kommer forsikring i grader, det er ikke en absolutt standard. Man oppnår forsikring for en oppfatning hvis den er produsert av kognitive fakulteter som fungerer som de skal. Det vil si at de kognitive fakultetene må: fungere korrekt, finne sted i et passende miljø, og følge en designplan som er god.

3. Evolusjonsargumentet mot naturalisme

I dette kapittelet skal jeg presentere og avklare Plantingas evolusjonsargument mot naturalisme. Først skal jeg gi et sammendrag av argumentet, og deretter gå inn på detaljene i hvert premiss.

3.1 Introduksjon

Evolusjonsargumentet mot naturalisme sier at kombinasjonen av metafysisk naturalisme og naturlig seleksjon, er irrasjonel. Ved å være en tilhenger av naturalismens hovedtese og evolusjon gjennom naturlig seleksjon, får man en grunn til å tvile på sine egne kognitive fakulteter. Denne tvilen har en betydningsfull epistemologisk funksjon. Den infiserer de kognitive fakultetene, og sprer seg til oppfatningene de produserer, billedlig sagt. Dersom man med god grunn tviler på sine kognitive fakulteter, bør man óg tvile på oppfatningen de har produsert. Dette inkluderer også oppfatningen om at naturalismen er sann.

Tvilen på ens egne kognitive fakulteter fører tilhengeren av naturalisme og naturlig seleksjon inn i en praktisk sirkularitet, hvor enhver oppfatning man tror blir svekket av tvilen på ens egne kognitive fakulteter. Tilhengeren av naturalisme og naturlig seleksjon er i så måte offer for et epistemologisk skepsis-scenario som ikke kan unnsliques ved å fortsatt tro på at naturalisme og naturlig seleksjon, begge er sanne. Naturalisme i kombinasjon med naturlig seleksjon er selvdestruktiv. Evolusjonsargumentet mot naturalisme, er altså ikke et argument mot at naturalismen er sann. Det er et argument som sier at man ikke rasjonelt kan holde naturalisme, fordi det gir seg selv en uopprettelig svekkelse (gitt at man samtidig tror på naturlig seleksjon)¹⁰.

Evolusjonsargumentet mot naturalisme (heretter referert til som 'evolusjonsargumentet') blir uttrykt slik:

¹⁰ Plantinga har sammenlignet dette argumentet med argumentet mot klassisk epistemologisk fundamentalisme. Det kan være at det er sant, men man kan ikke rasjonelt hevde det, siden det er selv-refererende inkonsistent. Det skal sies at «selv-referende inkonsistent» ikke er det samme som praktisk sirkularitet.

- (1) Sannsynligheten for at våre kognitive fakulteter har utviklet seg til å bli pålitelige er lav eller uberegnelig, gitt at naturalismens hoved-tese og teorien om naturlig seleksjon, er begge sanne.
- (2) Tilhengeren av naturalismens hovedtese, naturlig seleksjon og (1), er uopprettelig svekket i troen på at de kognitive fakultetene er pålitelige.

I litteraturen uttrykker man argumentet på en litt mindre intuitiv, men mer pragmatisk måte:

- (1) $P(R/N\&E)$ er lav eller uberegnelig.
- (2) Tilhengeren av $N\&E\&(1)$, er uopprettelig svekket i troen på R .

Planen for gjennomgangen av evolusjonsargumentet er slik: Først skal jeg presentere betingelser for å forstå argumentet. Dette skal gjøres ved å forklare hvilken struktur argumentet følger, slik Plantinga har forfattet det. I tillegg skal jeg avklare begreper, inkludert symbolene i premissene.

Når strukturen og begrepene er avklart, skal jeg gå mer inn på premissene i argumentet, ett av gangen. Så vil det hele oppsummeres på slutten av kapitlet.

3.2 Struktur og begreper?

For å forstå evolusjonsargumentet, som er et komplisert argument, er det nyttig å ha best mulig verktøy. Da har man best mulig forutsetninger for å forstå det så rimelig som mulig, men også kritisk. For å få disse forutsetningene, kommer det nå avklaring av struktur og begreper.

3.2.1. Strukturavklaring

Evolusjonsargumentet har to premisser, og kan derfor *virke* enkelt. Det er satt sammen av to steg. Det første steget er å fastslå hva vi ville forutsett om våre kognitive evner, dersom vi har utviklet oss gjennom naturlig seleksjon i konteksten av en naturalistisk ontologi. Altså hva er sannsynligheten for at våre kognitive fakulteter er pålitelige, med hensyn til erkjennelse, gitt at naturalismen er sann? Svaret på det koker ned til et annet spørsmål, nemlig om oppfatninger er adaptive, og om de har en kausal relasjon med adferd. Hvis oppfatninger har en kausal relasjon med adferd, og er adaptive, så er det angivelig større sjanse for at evolusjon vil favorisere sanne oppfatninger. Plantinga mener det er usannsynlig, gitt naturalismens sannhet, og formulerer dermed premiss (1):

- (1) Sannsynligheten for at våre kognitive fakulteter har utviklet seg til å bli pålitelige, er lav eller uberegnelig, gitt at naturalismens hoved-tese og teorien om naturlig seleksjon er begge sanne.

Det var steg én. Steg to i argumentet, er hva som følger fra (1) epistemologisk sett. Alvin Plantinga mener at en epistemologisk konsekvens av (1), er at evolusjonistiske naturalister er uopprettelig svekket av troen på at de kognitive fakultetene er pålitelige. Dermed formulerer han akkurat det i premiss (2):

- (2) Tilhengeren av naturalismens hoved-tese, naturlig seleksjon og (1), er uopprettelig svekket i troen på at de kognitive fakultetene er pålitelige.

Konsekvensen av (2), er at alle oppfatninger en evolusjonistisk naturalist har, er svekket av at man ikke kan stole på sine kognitive evner, fordi opphavet deres er upålitelig. Siden det er usannsynlig at de kognitive fakultetene er utviklet mot å være pålitelige, er det og usannsynlig at oppfatningene disse fakultetene produserer er pålitelige.

Fra (2) kan man slutte at troen på oppfatningen 'naturalismen er sann', også er produsert av fakulteter som sannsynligvis er upålitelige. Dette fungerer som en uopprettelig svekkelse av naturalismen, fordi man ikke kan argumentere mot evolusjonsargumentet uten å benytte seg av sine kognitive fakulteter, som sannsynligvis er upålitelige. Dermed er naturalismen epistemologisk sett, selv-svekkende, i kombinasjon med naturlig seleksjon.

3.2.2. Begreper

På dette tidspunktet er det hensiktsmessig å avklare noen begreper. «Naturalisme» kan oppleves som et bredt og flyktig begrep. Kanskje det ville oppleves mer hensiktsmessig å bruke «fysikalisme» eller «materialisme». Derfor kan det være greit å minne om hva Plantinga mener med naturalisme, og samtidig avklare alternative begreper for å se om «naturalisme» faktisk er det mest hensiktsmessige.

Naturalisme – Troen på at alt som eksisterer er naturen. Plantingas naturalisme-begrep uttrykkes som en manglende tro på Gud eller noe som ligner på Gud. Platonske former er ting som ligner på Gud i det å være evig og utenfor naturen. Derfor vil ikke en platoniker være å regne som naturalist. Naturalisme er en sterkere posisjon enn ateisme, fordi man kan være ateist og platoniker, men ikke naturalist og platoniker, ifølge Plantinga. En naturalist er forpliktet til en smalere ontologi, sammenlignet med en ateist. Ateisten kan tro på hva han vil, bortsett fra Gud.¹¹

Ateisme – Troen at Gud ikke finnes. Man kan skille mellom sterk og svak ateisme. Sterk ateisme sier at man har en (god) grunn til å ikke tro på Gud – en aktiv tro hvor man vil ha en bevisbyrde. Svak ateisme sier at det ikke er noen gode grunner til å tro på Gud – et mer passivt, bevisst valg om å forstå å tro på Gud, uten å pålegge seg selv en begrunnelsesbyrde (utover å vise at grunner til å tro på Gud ikke er gode grunner).

Fysikalisme – Troen på at alt som finnes er fysisk. Man kan dele fysikalisme inn i reduktiv og ikke-reduktiv. Et eksempel på reduksjon til fysiske ting kan være mentalt innhold. En reduktiv fysikalist vil hevde at tanker og følelser kan reduseres til hjerneaktivitet man kan måle fysisk. Han tror at tanker eksisterer, men ikke som noe immaterielt. En ikke-reduktiv fysikalist vil hevde at alt er fysisk, og vil i ytterste konsekvens ikke tro på tanker og følelser hvis de ikke er fysiske i sin natur.¹²

Materialisme – Troen på at alt som finnes er materielt. Det materielle er det mest fundamentale som finnes. Materialisme kan sees på som en form for fysikalisme, siden man

¹¹ Quine definerte naturalisme slik “the recognition that it is within science itself, and not in some prior philosophy, that reality is to be identified and described” (Quine, 1981, s. 21)

¹² Alyssa Ney definerer fysikalisme slik “the view that physics alone can provide a complete description of what there is in our world and what it is like.” (Ney, 2014, s. 51)

forstår materien som utelukkende fysisk. Materialisme kan også deles inn som reduktiv og ikke-reduktiv materialisme.

Panpsykisme – Troen på at naturen er fundamentalt mental, eller at det mentale er én av flere blant naturens fundamentale byggestener.

Når Plantinga bruker uttrykket «naturalist», snakker han om alle disse ateistiske, filosofiske livssynene. Både materialisme, fysikalisme og muligens panpsykisme, blir dekket av «naturalisme». Det skal sies at panpsykisme ikke nødvendigvis er i en konflikt med teisme, men det er vanskelig å se at panpsykismens ressurser er tilstrekkelige for å motstå evolusjonsargumentet. Det vi forstår etter begrepsavklaringene er at uttrykket «naturalisme» er hensiktsmessig, fordi det dekker de store ateistiske perspektivene på universets ontologi.

Noen andre tekniske begreper i oppgaven:

P(R/N&E) er lav eller uberegnelig – Dette er en kort forklaring av hvordan man leser det første premisset i evolusjonsargumentet. «P» betyr «probability/ sannsynligheten», «R» betyr «the cognitive faculties are reliable/ de kognitive fakultetene er pålitelige», «N» betyr «naturalism/ naturalisme», «E» betyr «evolution/ evolusjon».

Man leser dette slik: P for at R, gitt N&E, er lav eller uberegnelig.

Svekkelse – Noe som undergraver, seirer over, slår beina under på en oppfatning, indirekte eller direkte. Oversatt fra det engelske uttrykket «defeater».

Indirekte svekkelse – en svekkelse av grunnen du har for å en gitt oppfatning.

Direkte svekkelse – en svekkelse av selve oppfatningen (som eventuelt blir begrunnet).

Uopprettelig svekkelse – En svekkelse som forblir gyldig eller uovervunnet. For eksempel hvis man har en indirekte svekkelse av at 'mine kognitive evner er pålitelige', så vil alle mulige argumenter mot den svekkelsen, innebære bruk av de kognitive fakultetene man ikke tror er pålitelige. Da kan man ikke stole på argumentene mot svekkelsen.

Pålitelig – Refererer nesten utelukkende til en standard våre kognitive fakulteter må imøtekomme for å kunne si at de fungerer godt, med hensyn til å produsere sanne oppfatninger. Nøyaktig hvor terskelen ligger, er ikke helt klart, men den må være høy nok til at vi kan ha god grunn til å stole på at vi produserer sanne oppfatninger, for det meste.¹³

Nå som jeg har redegjort for strukturen i argumentet, og begrepene som brukes, skal jeg gå mer i detalj. I det som nå umiddelbart følger, skal jeg gå i detaljene på premiss (1), og deretter (2). Da kan vi forstå bedre hva Plantinga hevder, og hvorfor han hevder det.

3.3 Premiss 1: Darwins tvil

I *Warrant and Proper Function* uttrykker Plantinga premiss (1) eksplisitt:

1. P(R/N&E) er lav eller uberegnelig.

Premisset sier at sannsynligheten er lav eller uberegnelig for at våre kognitive fakulteter er pålitelige, hvis naturalismens hoved-tese og teorien om naturlig seleksjon, er begge sanne. Den negative verdien på sannsynligheten bærer med seg en bekymring som tydelig er ført i pennen av Charles Darwin:

‘With me the horrid doubt always arises whether the convictions of man’s mind, which has been developed from the mind of the lower animals, are of any value, or at all trustworthy. Would anyone trust in the convictions of a monkey’s mind, if there are any convictions in such a mind?’ (Darwin, 1881)¹⁴

Darwin tvilte på om mennesket kan ha tillit til sine oppfatninger. Han så at menneskets kognitive fakulteter er utviklet fra epistemisk sett enklere organismer, og spør «Ville noen

¹³ Her er det en nærliggende assosiasjon til en «god designplan» som jeg snakket om på slutten av kapittel 2. Det er en god måte å tenke seg pålitelighet på, men det er viktig å huske at argumentet *ikke* er avhengig av Plantingas epistemologi. Det meste av naturalisert epistemologi har en tanke om at man trenger å kunne stole på sine kognitive evner.

¹⁴ Dette er fra en brev-veksling mellom Charles Darwin og William Graham.

hatt tillit til en apes oppfatninger, gitt at de har oppfatninger i det hele tatt?»). Apen representerer kilden vi har utviklet oss fra, og dét berettiger pessimismen for Darwin. Denne bekymringen kan beskrives som «epistemologisk skeptisisme».

Epistemologisk skeptisisme (generelt) er ideen om at vi ikke vet ting vi tar for gitt. Dette kan være skeptisisme knyttet til en spesifikk type kunnskap, som fortiden, eller det kan være knyttet til alle oppfatningene våre. Darwins tvil slekter på epistemologisk skeptisisme i den forstand at det er usikkert om kilden til oppfatningene våre er pålitelige. Hvis tankene om naturlig seleksjon og naturalisme stemmer, ser det ut til at vi med full rett kan stille spørsmålet: Bør vi ha tillit til oppfatningene våre?

Dersom man har tillit til noe, bør man ha en god grunn til å ha den tilliten. En venn som lover å stille opp for deg tritt og ofte, men som ikke holder løftet sitt femti prosent av gangene er ikke til å stole på når det kommer til å holde løfter. Tenk på dette eksempelet:

Du har kjøpt en termometer av merkevaren Upåli Telig. Etter du kommer hjem fra butikken, fornøyd med kjøpet av termometer, slår du på TV'en din. Interessen øker når termometeren din er på nyhetene, hvor det rapporteres om at selskapet Upåli Telig har solgt termometere hvor av femti prosent viser feil temperatur. Her har man ingen grunn til å tro at *din* termometer viser riktig temperatur. Man har faktisk en grunn til å tvile på det, fordi termometerens kilde eller fabrikk, er upålitelig.

Men hvorfor er det bare naturalisten som har grunn til å tvile på sine egne kognitive fakulteter? Det er ikke nødvendigvis bare naturalisten, men andre livssyn har flere ressurser å benytte seg av når det kommer til å begrunne at våre kognitive evner er til å stole på. Naturalisten har *bare* evolusjon (utover naturalismen selv).

Jeg kan si det enklere med et eksempel på hvordan andre livssyn har flere ressurser til å begrunne tillit til våre kognitive fakulteter. Plantinga poengterer at tradisjonell kristendom sier at mennesket er skapt i Guds bildet. Det innebærer at Gud skapte mennesket med en evne til å tilegne seg kunnskap (Plantinga, 2002, s. 2) – En av Guds egenskaper er perfekt kunnskap. Naturalisten har ingenting eksternt for naturen til å styre, legge til rette for, eller kontrollere utviklingen av organismer slik at de får pålitelige kognitive fakulteter. Dermed blir probabilitetstesen helt annerledes for tradisjonell kristendom slik Plantinga ser det: P(R/E&TC) er høy, eller: Sannsynligheten for pålitelige kognitive fakulteter gitt evolusjon og *tradisjonell kristendom* er høy.

‘Now according to traditional Christian (and Jewish and Muslim) thought, we human beings have been created in the image of God. This means, among other things, that

God created us with the capacity for achieving *knowledge* – knowledge of our environment by way of perception, of other people by way of something Thomas Reid calls *sympathy*, of the past by memory, of mathematics and logic by reason, of morality, of our own mental life, of God himself and much more.’ (Plantinga, 1993, s. 2)

Plantinga foreslår en forklaring hvor man kan forestille seg Gud som en epistemisk garantist. Dette forutsetter en bestemt type gud, nemlig en gud som bryr seg spesielt om sannhet og at mennesket kan erkjenne den, og som har makt til å gjøre det. Plantinga påpeker at den klassiske, abrahamittiske guden passer til en slik beskrivelse. Med andre ord, vi har allerede religiøse tradisjoner (kristendom, jødedom og islam) med en innebygd garanti for utviklingen av pålitelige kognitive evner.

Naturalistene kan selvfølgelig møte dette forslaget med religionskritikk. Det vil være naturlig for dem å argumentere for at man har liten grunn til å være kristen, muslim eller jøde. Men da bidrar man ikke med noe betydningsfullt med hensyn til evolusjonsargumentet. Når vi skal evaluere evolusjonsargumentet, må vi forholde oss nøkternt til påstandene i argumentet. Det kan være naturalisten har rett i religionskritikken, men det kan likefullt være at Plantinga har rett i evolusjonsargumentet. I så fall kan man være i den absurde situasjonen at det ikke finnes noen god grunn til å tro på Gud, men at det samtidig er epistemologisk irrasjonelt å være naturalist. Et scenario hvor ingen er fornøyde.

Et nyttig perspektiv for å belyse behovet for en epistemisk garantist, kommer fra Plantingas tredje og fjerde betingelse for forsikring: En god designplan. For at våre kognitive fakulteter skal være pålitelige, må designplanen være god. Det vil si at våre kognitive evner må være designet på en måte som sikrer at mesteparten av oppfatningene de produserer er sanne. Selv om Plantingas argument overhodet ikke er avhengig av en ide om forsikring (for å være holdbart), så viser designplanen (eller mangelen på en) hvor skoen trykker. Det er lite sannsynlig at naturalisten har mulighet til å bidra med en god designplan.

3.3.1. Er premiss 1 sant?

I *Warrant and Proper Function* illustrerer Plantinga:

‘... suppose we think, not about ourselves and our ancestor, but about hypothetical population of creatures a lot like ourselves on a planet similar to earth... . . . Suppose these creatures have arisen cognitive faculties, hold beliefs, change beliefs, make inferences, and so on; and suppose these creatures have arisen by way of the selection processes endorsed by contemporary evolutionary thought. What is the probability that their faculties are reliable?’ (Plantinga, 1993, s. 222-223)

Plantinga ber oss tenke på en populasjon av vesener, veldig lik den menneskelige populasjonen, i en verden veldig lik vår egen verden. I denne verden har disse vesenene utviklet seg slik som dagens evolusjonsteori ville forutsett. Så spør han om hva vi ville trodd om sannsynligheten for at disse vesenene ville hatt pålitelige kognitive evner. Poenget hans er at sannsynligheten du mener gjelder for disse hypotetiske vesenene, også bør gjelde for deg selv, hvis betingelsene er like.

Evolusjonsteorien er en vesentlig komponent i dette argumentet fordi den er naturalistens eneste ressurs i å rettferdiggjøre at hans kognitive evner er pålitelige, utover naturalismen selv. Plantinga påpeker at denne ressursen sannsynligvis er utilstrekkelig fordi evolusjon hovedsakelig bryr seg om adaptiv adferd – tilpasningsdyktighet. Evolusjon handler hovedsakelig om adferd som fremmer *overlevelse* – å bevege kroppen på en måte som holder den levende og reproduserende. Hvorvidt oppfatninger er sanne, har ikke nødvendigvis betydning for overlevelse¹⁵. Plantinga foreslår dette scenarioet for den hypotetiske populasjonen:

‘First, perhaps it is likely that their *behavior* is adaptive; but nothing follows about their *beliefs*.’ (Plantinga, 1993, s. 223)

Mange tenker nok at oppfatninger henger sammen med adferd, at de står i en årsakssammenheng. Plantinga hevder her, med utgangspunkt i evolusjon, at *adferd* kan være adaptiv. Det trenger ikke å bety at *oppfatninger* er adaptive. Vi vet ikke hva årsaksforholdet

¹⁵ Dette har Patricia Churchland poengtert “Boiled down to essentials, a nervous system enables the organism to succeed in the four F’s: feeding, fleeing, fighting and reproducing. . . . Improvements in sensorimotor control confer an evolutionary advantage: a fancier style of representing is advantageous so long as it is geared to the organism’s way of life and enhances the organism’s chances of survival. . . . Truth, whatever that is, definitely takes the hindmost. » (Churchland, 1987, s. 548-549)

mellom adferd og oppfatninger er – oppfatninger kan være et sekundært fenomen, en bivirkning i den evolusjonære historien om mennesket. Det kan være at adferd og oppfatninger henger sammen kausalt, eller at de ikke henger sammen. Hvis ikke oppfatninger har en kausal relasjon med adferd, så vil ikke oppfatninger være «synlig» for evolusjon; at oppfatningene har oppstått i den evolusjonære prosessen vil ikke gi oss noen pekere på sannsynligheten om de er for det meste sanne eller falske (Plantinga, 1993, 2. 223).

Dermed er egentlig spørsmålet om verdien¹⁶ på P(R/N&E), et spørsmål om den kausale relasjonen mellom adferd og oppfatninger. Derfor må vi se hvilke kombinasjoner av adferd og oppfatninger som er mulige. Husk at uansett hva vi finner ut om disse hypotetiske vesenene, bør vi anta at det som gjelder for dem, også gjelder for oss. Ifølge Plantinga finnes det fem mulige alternative scenarioer som beskriver den kausale relasjonen mellom oppfatninger og adferd, som er «mutually exclusive and jointly exhaustive» (Plantinga, 2002, s. 5). De kan ikke være sanne samtidig, og samlet utgjør de alle mulighetene. Dette er de fem alternativene angående relasjonen mellom adferd og oppfatninger, inspirert av hvordan William Alston uttrykker dem (Alston, 2002, s. 177):

1. Ingen kausal sammenheng mellom oppfatninger og adferd.
2. Adferd forårsaker oppfatninger, men er ikke blant effektene av oppfatninger.
3. Oppfatninger har kausal påvirkning på adferd, men ikke i kraft av innholdet.
4. Oppfatninger er kausalt virkningsfulle, i kraft av innhold og annet, men er ikke adaptive.
5. Som 4, men oppfatninger er adaptive.¹⁷

Et våkent øye vil legge merke til at det er en økende grad av synergi mellom adferd og oppfatninger, jo lenger ned på listen du kommer. Det betyr at jo lenger ned på listen du kommer, jo høyere blir sannsynligheten for at evolusjon har favorisert sanne oppfatninger, og pålitelige kognitive fakulteter.

Plantinga går gjennom hver enkelt av disse mulighetene. Det han vurderer, er sannsynligheten for at den hypotetiske populasjonen har pålitelige kognitive evner, gitt hvert

¹⁶ Altså hvor høy sannsynligheten er for at våre kognitive fakulteter er pålitelige, gitt at naturalisme og evolusjon er sant.

¹⁷ Dette er slik William Alston oppsummerer dem, betydelige enklere enn Plantinga. Jeg har oversatt fra engelsk, og artikkelen står i boken *Naturalism Defeated?*

av de fem alternativene. Plantinga mener at P(R/N&E) er lav på alle de fem alternativene, og varierer mellom å anslå at verdiene er «low» og «fairly low» på de fire første alternativene. På det femte alternativet sier han at sannsynligheten er lavere enn den kan virke som. Det femte alternativet sier at oppfatninger har en kausal relasjon med adferd, både med hensyn til innhold og syntax, og er adaptive. Alternativ fem er også det beste alternativet for naturalisten i kraft av sannsynlighet for pålitelige kognitive evner. Jeg kunne forklart alle disse alternativene slik som Plantinga, men poenget gjennom alle alternativene, er at sannsynligheten ikke er høy nok. Jeg begrenser meg derfor til å forklare alternativ fem, den med høyest sannsynlighet. Forklaringen vil da fokusere på hvorfor P(R/N&E) er lav på fem.

Platinga starter med å poengtere at oppfatninger (eller tro) alene, ikke er nok til å forårsake adferd. Oppfatninger er ikke i seg selv, motivasjon til handling. Det er en hel haug av andre aspekter. Et viktig aspekt han legger spesielt vekt på er *ønsker*¹⁸. Tenk deg, for enkelhets skyld, at det eneste som bestemmer adferd er ønsker og oppfatninger (det er selvfølgelig mer komplekst). Adferd B er et resultat av en struktur av ønske-oppfatning. Problemet som da oppstår, er at det er et stort antall kombinasjoner av ønsker og oppfatninger som kan lede til samme adferd B. Dermed er det ingen garanti at oppfatningene er for det meste sanne. Oppfatningene kan være adaptive, kausalt henge sammen med adferd, være helt usanne, og fortsatt støtte overlevelse.

Tenk deg Paul, en menneskelignende skapning fra den hypotetiske populasjonen i den symmetriske analogien. Han er et produkt av den evolusjonære prosessen som har fremmet overlevelse. Den evolusjonære prosessen har skapt en adferd i Paul som går ut på å unngå tigere. Det er mange kombinasjoner av ønske-oppfatning som kan skape adferd B som fremmer overlevelse, men hvor oppfatningen er usann. Plantinga kommer med flere eksempler på dette. Et morsomt er at Paul ønsker å bli spist av en tiger, men hver gang han ser en, løper han vekk fordi han tror at sannsynligheten for at akkurat den tigreren spiser ham, er veldig lav (Platinga, 1993, s. 225). Man kan også tenke seg at Paul tror at akkurat den tigreren vil beskytte han mot andre tigere. Poenget er at dette fører til at Paul's adferd, støtter hans overlevelse. Det kan oppstå tilfeller hvor Paul har et sett med ønsker og oppfatninger som leder til riktig adferd med hensyn til overlevelse, men hvor oppfatningen er helt usann.

Platinga har og argumentert for at sanne oppfatninger, til og med kan være et *hinder* for overlevelse. Jeg beskrev en slik situasjon i kapittel 2 om designplanen. Det eksempelet

¹⁸ «Ønske» er her oversatt fra «desire», ikke «wish». Det er altså ikke her snakk om kontrafaktisk mentalt innhold, men heller drifter, begjær og mål man kan oppnå ved handlinger.

beskrev en person som led av en dødelig sykdom. Hvis sjansen for overlevelse er 40%, vil det være epistemisk riktig å ikke tro at du kommer til å overleve. Tenk deg at pasienten gjennom ønsketenkning tror det er 80% sjanse for å overleve. I en slik situasjon kan troen på overlevelse øke sannsynligheten for å overleve. Det kan være fordi at troen på å overleve hjelper han å gjøre gode valg for helsa, istedenfor å gi opp. I denne situasjonen vil den sanne oppfatningen som sier at det er 40% sjanse for å overleve, hindre pasienten en fordel i kampen mot sykdommen.

Avslutningsvis om Plantingas grunn til å tro $P(R/N\&E)$ er lav: når han ser på det femte alternativet, som har høyest sjanse for å gi kognitive evner som er pålitelige, kommer det til kort. Det gir ikke en høy verdi på $P(R/N\&E)$ fordi at mange logisk mulige kombinasjoner av ønsker og oppfatninger gir adferd som leder til overlevelse. Dermed har man ikke egentlig en grunn for å tro at de hypotetiske vesenene har sanne oppfatninger, bare at de har riktig adferd. Jeg minner her på at vi kan bruke den samme verdien på $P(R/N\&E)$ på oss som på de hypotetiske vesenene.

‘... if we had definite probabilities for each of the five cases and definite probabilities for R on each of them, then the probability of R would be the weighted average of the probabilities of those possibilities.’ (Plantinga, 1993, s. 227)

Sannsynlighetene Plantinga her opererer med er ikke definitive, fordi $P(R/N\&E)$ er for komplekst til å beregne. Plantinga mener at det er rimelig å operere med en sannsynlighet på rundt 0,5 for at de kognitive fakultetene til den hypotetiske populasjonen er pålitelige, fordi det er det vektete gjennomsnittet av de fem alternativene. Det er ikke nok for å ha *pålitelige* kognitive evner. Hvis det stemmer at sannsynligheten er så lav, så virker Plantinga berettiget i å tenke at premiss 1 er sant.

Det er også tatt med i beregningen hvilket av de fem alternativene som mest sannsynlig er tilfelle, gitt N&E. Det vil si: dersom naturalismens hovedtese og tanken om evolusjon er begge sanne, hvilket av de fem alternativene ville da mest sannsynlig vært tilfelle. Det er altså to regnestykker på gang, som kombineres til det vektete gjennomsnittet. Den første var sannsynligheten for R, gitt sannheten av hvert av de fem alternative relasjonene mellom adferd og oppfatninger. Den andre er sannsynlighetene for hvert alternativ, gitt naturalisme og evolusjon. Plantinga mener at alternativ 2 og 3 er de mest sannsynlige, gitt N&E. Begge disse bekrefter en kausal relasjon mellom adferd og oppfatninger. Men det avgjørende er at begge disse alternativene benekter muligheten for at *påstandsinhold forårsaker adferd*. Plantinga

mener at det er vanskelig å forklare hvordan påstandsinnhold kan forårsake adferd, gitt N&E. Derfor virker det sannsynlig for Plantinga, at et av disse alternativene stemmer, gitt N&E.

3.4. Premiss 2: den uopprettelige svekkelsen

Det andre premisset handler om *svekkelser*. «Svekkelse»¹⁹ er et begrep som spiller på tanken om en kamp, det handler om å overvinne, beseire og slå beina under på noe.

Når det kommer til argumentasjon, har man hovedsakelig to legitime måter å svekke på; man kan svekke en konklusjon direkte, eller man kan undergrave konklusjonen indirekte, ved å svekke en grunn til å tro konklusjonen. For å visualisere dette har jeg et eksempel:

Se for deg at du er med vennen din på båttur. Vennen din viser deg en stor diamant før han påstår *p*; diamanter kan flyte. Han stopper båten, og legger diamanten på vannet, og den flyter. Dette gir deg grunn for å tro *p*. I din nysgjerrighet plukker du diamanten opp fra vannet. Ved nærmere inspeksjon skjønner du at denne «diamanten» er hul og laget av noe som føles som plast. Det er egentlig riktig å beskrive den som en bade-and, formet som en diamant. Du har dermed en grunn til å tvile på bevisene som er presentert for påstanden 'Diamanter kan flyte'. Merk deg at påstanden fortsatt kan være sann, du har bare ingen grunn til å tro at den er sann. Du har fått en indirekte svekkelse for å tro at diamanter kan flyte.

Vi kan bruke eksempelet videre til å illustrere hvordan man kan svekke påstanden direkte. Gjennom rene tilfeldigheter har du bestemt deg for å fri til kjæresten din, og er dermed i besittelse av en diamantring. For å demonstrere at *p* er usant demonterer du diamanten av ringen, og slipper den i vannet. En følelse av ambivalens slår deg når diamanten umiddelbart synker til havets dyp. Du mistet diamanten, men du viste klart og tydelig at påstanden *p* ikke medførte riktighet. Her har du svekket *p* direkte, ikke bare grunnene til å tro *p*.

Det som skjer i evolusjonsargumentet, er at (1):

(1) P(R/N&E) is low or inscrutable.

¹⁹ På norsk har vi ikke et helt passelig tilsvarende begrep for konteksten, selv om vi har direkte oversettelser – etter mitt syn. Men i konteksten av argumentasjon handler det om å *slå beina under* eller *undergrave* grunner for å tro.

Gir naturalisten en indirekte svekkelse av R. Den svekkelsen kommer i formen av en lav eller uberegnelig sannsynlighet, for at R er tilfelle. Det vil da regnes som en grunn til å tvile på R. Men R er påstanden at «de kognitive fakultetene er pålitelige», så hvis R er indirekte svekket av den lave sannsynligheten for at R er sann, så kan man ikke med god grunn tro at sine egne kognitive fakulteter er pålitelige. Naturalisten blir henvist til en skeptisisme med hensyn til påliteligheten hos sine egne kognitive fakulteter, og hvilket opphav de fakultetene har. Dermed kan premiss 2 uttrykkes slik:

(2) Tilhengeren av N&E(1) har en uopprettelig svekkelse av R.

Den uopprettelige svekkelsen av R, rammer alle oppfatningene en naturalist har, inkludert troen på naturalisme.

‘When the devotee of N&E notes that he has a defeater for R then at that stage he also notes... .. that he has a defeater for N&E; indeed, he notes that he has a defeater for anything he believes.’ (Plantinga, 1993, s. 235)

Grunnen til at svekkelsen er uopprettelig, er at naturalisten selv ikke kan tilbakevise den, uten at han havner i en *praktisk sirkularitet*. Alle oppfatninger naturalisten har, vil ha dette problemet. Plantinga kaller det en «undefeated defeater»:

‘Hence the devotee of N&E has a defeater D for N&E – a defeater, furthermore, that can’t be ultimately defeated; for obviously D attaches to any consideration that one might bring forward by way of attempting to defeat it.’ (Plantinga, 1993, s. 235)

Som Plantinga sier: denne tvilen «fester seg» til alle oppfatningene naturalisten har. Dette gjelder også for oppfatningen «Naturalisme er sant», som er grunnen til at det kalles evolusjonsargumentet mot naturalisme. Naturalisme faller på sin egen urimelighet fordi det svekker (epistemologisk) de kognitive evnene man bruker for å argumentere for naturalisme. Det er ikke dermed sagt at argumentet svekker naturalistens epistemiske evner, men snarere at det viser hva naturalisten burde tro om sine egne epistemiske evner. Plantinga sier det slik om naturalisten som tviler på sine kognitive fakulteter:

‘Once I come to doubt the reliability of my cognitive faculties, I can’t properly try to allay that doubt by producing an *argument*; for in so doing I rely on the very faculties I am doubting.’ (Plantinga, 1993, s. 234)

Og:

‘The conclusion to be drawn, therefore, is that the conjunction of naturalism and evolutionary theory is self-defeating: it provides for itself an undefeated defeater.’ (Plantinga, 1993, s. 235)

Plantinga beskriver her den uopprettelige svekkelsen. Når man tviler på sine kognitive fakulteter (med god grunn), kan man ikke forfatte et argument for å svekke den tvilen. Det ville innebære å stole på de kognitive fakultetene man tviler på. Konklusjonen Plantinga peker på, er derfor at kombinasjonen av naturalisme og evolusjonsteorien svekker seg selv på en uopprettelig måte. På dette punktet har Plantinga fått uventet støtte av en naturalistisk filosof: Thomas Nagel.

Nagel sier det slik:

‘But I agree with Plantinga, that unlike divine benevolence, the application of the evolutionary theory to the understanding of our own cognitive capacities should undermine, though it need not completely destroy, our confidence in them.’ (Nagel, 2012, s. 28)

Nagel er riktignok litt tilbakeholden. Han er enig i at evolusjonsteorien (uten ressursene fra guddommelig inngripen) bør svekke tilliten vi har til våre kognitive evner, men legger til at tilliten ikke er helt ødelagt. Likevel, konkluderer han rett etter: «The evolutionary story leaves the authority of reason in a much weaker position» (Nagel, 2012, s. 29). Det skal sies at Nagel ikke er naturalist, i ordets strengeste forstand. Han er ikke så lett å plassere, fordi han har vist sympati mot panpsychisme. Men dersom vi definerer naturalisme ut ifra hvilke posisjoner som blir truffet av evolusjonsargumentet, så ville jeg inkludert panpsychisme, og da selvfølgelig Thomas Nagel.

3.5. Oppsummering:

I dette kapitlet har jeg presentert de to premissene i evolusjonsargumentet mot naturalisme. Det første premisset sier at det er lite sannsynlig at de kognitive fakultetene er pålitelige, gitt at evolusjon og naturalisme er sant. Det andre premisset sier at en naturalist som tror på probabilitetstesens, det vil si premiss 1, har en grunn til å tvile på sine kognitive evner. Dette leder så naturalisten inn i et skepsisscenario fordi at han får en grunn til å tvile på sine kognitive evner som «fester seg» på alle hans oppfatninger. Påstanden at naturalisme er sant, får også denne tvilen festet på seg.

4. Drøfting av evolusjonsargumentet

I dette kapittelet skal jeg drøfte Plantingas evolusjonsargument mot naturalisme. Drøftingen vil bestå av å presentere argumenter fra filosofer som er involvert i den faglige diskursen rundt evolusjonsargumentet. Jeg skal presentere dem i tur og orden, og drøfte dem isolert. Argumentene jeg skal se nærmere på er formulert av William Alston og Michael Bergmann. Begge disse har bidratt til å svare på evolusjonsargumentet i boken *Naturalism defeated?* Det gjorde de med to helt forskjellige innfallsvinkler, som er noe av grunnen til at akkurat disse figurerer i drøftingen. Hensikten med dette kapittelet er å besvare problemstillingen; Er evolusjonsargumentet mot naturalisme holdbart?

4.1 William Alston mot premiss (1)

Formen på drøftingen av (1) vil bli slik: først, en kort presentasjon av William Alston's påstand om at (1) ikke er støttet opp tilstrekkelig, etterfulgt av Plantingas forsvar av (1), også hvorfor Alston mener at Plantinga sitt forsvar ikke er godt nok. På slutten av dette konkluderer jeg debatten om premisset.

4.1.1. Presentasjon av William Alstons argument

William Alston argumenterer mot begge premissene i evolusjonsargumentet, i *Naturalism Defeated?* – her skal vi bare se på argumentet hans mot premiss (1). Vi minnes her at premiss 1 sier:

1. $P(R/N\&E)$ is low or inscrutable.

Som ble oversatt til:

(1) Sannsynligheten for at våre kognitive fakulteter har utviklet seg til å bli pålitelige, er lav eller uberegnelig, gitt at naturalismens hoved-tese og teorien om naturlig seleksjon er begge sanne.

Alston mener at sannsynligheten må være lav for at evolusjonsargumentet skal være holdbart. Plantinga presenterer premiss (1) med verdiene lav eller uberegnelig. Siden dette er en eller-setning betyr det at argumentet lykkes, rent logisk, så lenge en av de to verdiene stemmer. I beste fall, ifølge Alston, har Plantinga klart å vise at sannsynligheten er *uberegnelig*, men ikke *lav*. Alstons påstand som skal drøftes her er:

A1: Påstanden at $P(R/N\&E)$ er lav, har ikke tilstrekkelig støtte²⁰.

Og dette er viktig fordi Alston påstår også:

A2: Hvis verdien av $P(R/N\&E)$ er uberegnelig, så leder ikke dét naturalisten til en undefeated defeater.

Hvis Alston har rett i disse påstandene, vil det være svært alvorlig for evolusjonsargumentet. En viktig detalj er at man bare trenger å tilbakevise én av A1 eller A2 for å felle kritikken til Alston. Hvis Alston tar feil i A1 så er ikke A2 alvorlig, og visa verse. Det Alston hadde trengt ville vært et alternativ, A3, som sier at «hvis $P(R/N\&E)$ er lav, leder ikke det til Plantingas undefeated defeater». Denne påstanden møter vi i Michael Bergmanns kritikk. Nå skal vi hovedsakelig se på A1.

‘By way of summary: (1) The claim that the $P(R/N\&E)$ is low is poorly supported, as Plantinga himself admits. Taking that value to be “inscrutable” seems more reasonable, but there is no clear relevance of that to the defeat claim.’ (Alston, 2002, s. 202)

Over sier Alston at Plantinga ikke har nok støtte for å hevde at sannsynligheten er lav (A1), men at det er rimelig å anta at den er uberegnelig. Hvis man sier at sannsynligheten er

²⁰ Med «har ikke tilstrekkelig støtte» referer jeg til at mengden av relevant evidens som er tilgjengelig, ikke peker mot Plantingas konklusjon. Jeg mener ikke noe slikt som «Det er for få forskere som støtter hypotesen».

uberegnelig så leder ikke det på en relevant²¹ måte til at man bør tvile på sine kognitive evner. Nå er spørsmålet: hvorfor mener William Alston at sannsynlighetstesen ikke har tilstrekkelig støtte? Dette handler om epistemisk probabilitet.

4.1.1.1. Epistemologisk sannsynlighet

Alstons har ikke et selvstendig argument for at $P(R/N\&E)$ er uberegnelig. Isteden argumenterer han bare for at Plantingas argument ikke viser at sannsynligheten er lav. Med andre ord argumenterer han ikke for at $P(R/N\&E)$ ikke kan hevdes å være lav. Argumentet går ut på å så tvil om Plantingas grunner for å hevde at sannsynligheten er lav.

Hvis vi husker tilbake til kapittel 3, under 'Er premiss 1 sant?', så møtte vi på analogien om den hypotetiske populasjonen. I denne analogien ble vi bedt om å tenke på en hypotetisk populasjon av vesener som ligner veldig på mennesket. De viktige likhetene var at disse vesenene er rasjonelle, og de har samme type opphav som oss selv. Det vil si at de har utviklet seg i tråd med dagens evolusjonsteori.

Spørsmålet Plantinga stilte var 'Hva er sannsynligheten for at disse vesenene har utviklet kognitive fakulteter som er pålitelige?'. Svaret vil være avhengig av hva slags relasjon mellom oppfatninger og adferd disse har utviklet. Plantinga mente det var fem alternativer:

1. Ingen kausal sammenheng mellom oppfatninger og adferd.
2. Adferd forårsaker oppfatninger, ikke motsatt.
3. Oppfatninger har kausal påvirkning på adferd, men ikke i kraft av innholdet.
4. Oppfatninger er kausalt virkningsfulle, i kraft av innhold og annet, men er ikke adaptive.
5. Som 4, men oppfatninger er adaptive.

²¹ Her virker det som at Alston bruker «relevans» som en teknisk term. Han mener at Plantinga begår en feilslutning fordi det ikke er noen direkte sammenheng mellom en uberegnelig sannsynlighet og at naturalisten bør tvile på sine kognitive evner.

'Fallacies of relevance include fallacies that occur due to reliance on an irrelevant reason.' (Dowden, U. Å.)

For at sannsynligheten for R skal bli høyest mulig, må naturalisten helst oppnå alternativ fem. I dette alternativet er oppfatninger adaptive. Hvis ikke oppfatninger er adaptive, så er det liten grunn til å tro at sanne oppfatninger blir favorisert gjennom naturlig seleksjon. Plantinga mente at alle alternativene har lav sannsynlighet for å muliggjøre R, men at det femte alternativet hadde høyest sannsynlighet.

Det er ikke bare hvilket alternativ som best muliggjør R som er viktig. Det er også viktig hvilket alternativ som mest sannsynlig forekommer, gitt at naturalisme og evolusjon er sant. Plantinga mente at det var ganske mye mer sannsynlig at et av alternativene, to eller tre, er sant, gitt N&E. Da følger det at det er lavere sannsynlighet for at alternativ fem er sant.

William Alston er uenig i at Plantinga er berettiget i å si noe særlig om hva sannsynlighetene er for de forskjellige alternativene, gitt N&E. Det samme gjelder sannsynligheten for R, gitt N&E, og de fem alternativene. Grunnen til denne avvisningen ligger i at de to opplysningene om den hypotetiske populasjonen er for lite å gå på. Det går ikke å regne ut disse sannsynlighetene.

Som sagt er de eneste opplysningene om den hypotetiske populasjonen at de er rasjonelle, og at de har utviklet seg i tråd med det dagens²² forståelse av evolusjonsteorien sier. Alston uttrykker en frustrasjon mot dette:

‘With no more than that to go on, how could we possibly make even a rough estimate of the likelihood that their beliefs do or do not have causal influence on behavior, or that their beliefs are adaptive or maladaptive?’ (Alston, 2002, s. 182)

Og

‘I see no alternative to throwing up our hands and declaring these probabilities *inscrutable*.’ (Alston, 2002, s. 182)

Alston har bekymringer angående opplysningene om den hypotetiske populasjonen. Han mener at hvis vi kunne reflektert med flere opplysninger vi vet om oss selv, så hadde kanskje resultatet vært et regnestykke som sier noe annet enn det Plantinga kommer fram til.

²² Med «dagens forståelse av evolusjonsteorien» er det greit med en kvalifikasjon - *Warrant and Proper Function* ble utgitt i 1993 med Plantingas originale argument, og *Naturalism Defeated?* Ble utgitt i 2002 med Alston's påstander.

For eksempel kunne et slikt regnestykket vist at epiphenomenalisme²³ er usannsynlig. Det kan være at flere opplysninger påvirker regnestykket på en måte som slår beina under Plantingas argument.

4.1.2. Drøfting av Alstons argument

Jeg vurderer bare Alston's påstand

A1: at $P(R/N\&E)$ er lav, ikke har tilstrekkelig støtte.

A1 er svært viktig for Alston fordi den henger sammen med

A2: Hvis verdien av $P(R/N\&E)$ er uberegnelig, så leder ikke dét naturalisten til en undefeated defeater.

Grunnen til at jeg bare vurderer A1 er fordi man bare trenger å svekke en av de to påstandene for å svekke argumentet hans. En annen grunn er at vi skal ta stilling til Michael Bergmanns kritikk senere. Den er sterkere fordi han argumenterer for at til og med en lav verdi på $P(R/N\&E)$ er *irrelevant* når det kommer til berettigelse for R.

Plantinga er jo egentlig enig med Alston i at det for noen kan være riktig å være agnostisk med hensyn til verdien på $P(R/N\&E)$.²⁴ Forskjellen er at Plantinga mener at sannsynligheten faktisk er lav. Og grunnen han gir er dette, at semantisk epiphenomenalisme er mer sannsynlig, gitt N&E.

I sitatet under bruker Plantinga begrepet «semantic epiphenomenalism». Det er et syn som går ut på at oppfatninger påvirker adferd, men ikke i kraft av påstandsinholdet. Dette er det tredje alternativet av de fem mulige kausale relasjonene opplistet tidligere.

‘... the probability of semantic epiphenomenalism on N&E, seems to me to be high. This is so, at any rate, if we think of materialism with respect to human beings as part of or epistemically very probable with respect to N&E. For (as I argue above) it is

²³ Adferd er ikke effektene av oppfatninger.

²⁴ Da mener han i så fall at man må holde tilbake troen at R.

extremely hard from that perspective to think of any way in which the content of a belief *could* figure into the etiology of behavior: it is those neurophysiological properties that seem to do the job, and content seems to be irrelevant.' (Plantinga, 2002, s. 271-272)

Plantinga mener at det er sannsynlig, gitt N&E, at oppfatninger påvirker adferd, men ikke i kraft av påstandsinholdet. Plantinga spør «Hvordan *kan* innholdet av oppfatninger spille en rolle i årsakene til adferd?». Innholdet av en oppfatning har ingen fysiske egenskaper, så hvordan kan det være en årsak? I en verden hvor alt kan beskrives i fysiske termer er dette vanskelig å forstå. Mange ateister vil nok si at en slik fysikalisme ikke korresponderer med det de selv tror, men det er dét Plantinga legger i naturalisme-begrepet.

Siden dette er Plantingas direkte svar til Alston's kritikk er det ikke rart at Alston ikke sa noe om det i sin vurdering av evolusjonsargumentet i *Naturalism Defeated?* – Plantinga fikk jo siste ordet.

Jeg mener likevel at Alston kunne gjort mer her. Det virker som at Plantinga har rett i at det er en betydelig høyere sannsynlighet for at påstandsinhold *ikke* forårsaker oppfatninger gitt naturalisme og evolusjon. Det kan selvfølgelig være at det bare er et spørsmål om tid og vitenskapelig fremgang før vi kan svare på Plantinga's spørsmål, men her og nå er det vanskelig å forstå hvordan man skal forklare dette.

Derfor er min vurdering at Plantinga har rett i at $P(R/N\&E)$ er lav. Alston's frustrasjoner med hensyn til disse sannsynlighetene forståelige, men selv om de er umulig å regne ut, betyr ikke det at vi ikke har bedre grunner til å tro at enkelte alternativer er mer sannsynlige enn andre. Det virker bare mer sannsynlig at påstandsinhold ikke ville hatt innvirkning på adferd, i en verden som kan beskrives i rent naturalistiske termer. Hvis dette stemmer er Alstons påstand A1, svekket.

Alston hevder og at opplysninger vi har om mennesket, kunne økt verdien på $P(R/N\&E)$ for den hypotetiske populasjonen. Dermed kan det være at R er mer sannsynlig for oss. Jeg stiller spørsmålet: Hvilke opplysninger om oss selv er det Alston sikter til? Det kan jeg ikke se at han sier noe om. Det kan være at han sikter til opplysninger om den kausale relasjonen mellom adferd og oppfatninger vi har (vi har påstandsinhold). Det vil uansett være feil å ta med resultatet av utviklingen vår i beregningen av $P(R/N\&E)$.

Vi må se på de umiddelbare betingelsene til sannsynligheten for R/N&E. Utviklingen av R starter jo før R er tilfellet. Vi burde ikke bruke R som en opplysning i beregningen av sannsynligheten for R. Vi kan ikke regne med at $P(R/N\&E)$ er høy, på bakgrunn av at R ble

realisert. Det er 1/6 sjanse for å trille 6 på en terning, selv om det faktisk blir 6 den viser når du triller terningen. På samme måte er sannsynligheten det samme for R, selv om R ble aktualisert i virkeligheten. For å avslutte terning-eksemplet: Alston hadde trengt å vise hvilke opplysninger som hadde gitt oss grunn til å tro at 6 hadde høyere sannsynlighet enn de andre sidene på terningen, *før* den ble kastet.

En siste kritikk, et spørsmål som ikke bare gjelder Alston, men de fleste som har bidratt i litteraturen om evolusjonsargumentet som er meg bekjent: Hvorfor godtas Plantingas antakelse om at det *må* være en kausal relasjon mellom adferd og oppfatninger for at oppfatninger skal være adaptive? Vi har kanskje ikke noen grunn til å tro noe annet, men Plantingas påstand er likevel sterk, og det er verdt å utforske om oppfatninger kan være objekt for evolusjonens mekanismer selv om de ikke påvirker adferd – i kraft av påstandsinhold og ellers.

4.2 Michael Bergmann mot premiss (2)

Michael Bergmann er filosof ved Purdue University og skriver hovedsakelig om epistemologi og religionsfilosofi. Med fare for å uttale meg for bastant om hvilke svar på evolusjonsargumentet som faktisk er best, så kan jeg meddele at min erfaring tilsier at Bergmann sitt er mer beryktet enn de fleste andre. Flere aktører i den populære diskursen om evolusjonsargumentet, deriblant den kristne filosofen Tyler McNabb, trekker fram Bergmanns svar i spørsmål om evolusjonsargumentet. Videre har jeg spurt Graham Oppy om hva han synes om Bergmanns argument hvor han svarte at han er sympatisk, men at han har noen reservasjoner fordi det var for avhengig av en sympatisk lesning av Thomas Reid²⁵. Jeg har valgt å trekke Bergmanns argument tydelig fram, og engasjere meg tungt med det, fordi det er lett å sympatisere med, og har relativt stor støtte i diskursen.

²⁵ Kilde: korrespondanse med Graham Oppy, via e-post.

4.2.1 Presentasjon av Bergmanns argument

Det første jeg vil trekke fram er at Bergmann er enig med Plantinga når det kommer til spørsmålet om sannsynlighetstesens. Altså, Bergmann er enig i at

- (1) Sannsynligheten for at våre kognitive fakulteter har utviklet seg til å bli pålitelige, er lav eller uberegnelig, gitt at naturalismens hoved-tese og teorien om naturlig seleksjon er begge sanne.

Bergmanns uenighet med Plantinga handler om spørsmålet om naturalisten undergraver sine egne kognitive fakulteter når han reflekterer på (1). Det er altså premiss (2) han er uenig i:

- (2) Tilhengeren av naturalismens hoved-tese, naturlig seleksjon og (1), er uopprettelig svekket i troen på at de kognitive fakultetene er pålitelige.

Bergmann uttrykker denne uenigheten slik:

‘... I will grant to Plantinga the conclusion of the first stage of his argument – that $P(R/N\&E)$ is low or inscrutable when specified to us. My contention is simply that this does not necessarily constitute a defeater for R (for the supporter of N&E).’
(Bergmann, 2002, s. 62)

Plantingas argument er at (1) gir en uopprettelig svekkelse for R. Vi husker at R står for troen at: de kognitive fakultetene har utviklet seg til å bli pålitelige. Poenget med (1) er at R er usannsynlig hvis det er slik at naturalismens hoved-tese, og evolusjonsteorien er sanne. Så hvis man tror (1), burde man ikke også tro R. Bergmann tror altså at naturalister kan tro både (1) og R.

4.2.1.1 Bergmanns mål

Bergmanns kritikk av Plantinga har to mål for øyet. Det første, og jeg vil si primære, er å vise at en som godtar N&E og (1), ikke trenger å godta (2). Det andre målet er å vise at evolusjonsargumentet faktisk leder til vidtrekkende epistemologiske konsekvenser for alle, ikke bare for naturalister – det er et globalt problem, ikke lokalt. Med andre ord så mener Bergmann at evolusjonsargumentet ikke lykkes i det hele tatt, eller så lykkes det altfor godt. Jeg adresserer det første målet, fordi det er hovedargumentet, og fordi at han her faktisk forsøker å tilbakevise et premiss, nemlig premiss (2).

4.2.1.2 Bergmanns commonsense naturalisme

Når Bergmann forsvarer tilhengeren av N&E, tar han utgangspunkt i Thomas Reid. Bergmann vet at Plantinga står inne for mye av Reids epistemologi. Plantinga kaller Thomas Reid for «his (Bergmanns) hero, and mine» (Plantinga, 2002, s. 230).

Bergmann sier at kritikken hans mot evolusjonsargumentet fungerer hvis du kan stå inne for to epistemologiske påstander:

‘It depends on the Reidian views that (i) a belief can be *noninferentially* justified or warranted – that is, justified or warranted even if formed on the basis of an experience rather than on the basis of another belief – and that (ii) among our noninferentially justified beliefs are a good number of commonsense beliefs.’ (Bergmann, 2002, s.63)

Den første av de to epistemologiske påstandene sier at (i) man kan ha berettigelse for en oppfatning som ikke er sluttet fra en annen oppfatning. På norsk har jeg kalt dette for ikke-påstandsbasert tro, som ligger tett opp til det Bergmann sier «rather than on the basis of another belief». Vi kan si det slik: ikke-påstandsbasert tro, er en oppfatning som ikke er sluttet fra en annen oppfatning. Dette er ikke en idé om oppfatningen selv, oppfatninger er påstander. Det er en idé om berettigelsen, eller grunnen til å ha en gitt oppfatning. Man kan være ikke-påstandsbasert berettiget, eller ha ikke-påstandsbasert evidens.

Et kjent eksempel på ikke-påstandsbaserte epistemiske situasjoner, er Plantingas uskyldige, anklagede morder. Det er mye bevis mot denne mannen, og at han gjennomførte den store ugjerninger. Derfor vil det være objektivt riktig å dømme han skyldig. Denne

mannen kan likevel være berettiget eller forsikret i sin tro på at han ikke gjorde det han er anklaget for. Han står i en suveren epistemisk posisjon hvor bevisene mot ham ikke svekker styrken i forsikringen hans. Forsikringen hans koker ned til erfaring, og hukommelsen av denne erfaringen. Den anklagedes oppfatning om at han er uskyldig er «properly basic²⁶». Aktoratet kan likevel ikke tillegge den anklagede fullt så mye troverdighet når de har en god sak mot ham gjennom påstandsbasert evidens.

Videre hevder Bergmann at (ii) våre ikke-påstandsbaserte oppfatninger utgjør en god del av våre commonsense oppfatninger. Det som blir uttrykt i (ii) er en type epistemologisk fundamentalisme. Noen oppfatninger er førsteprinsipper, selvinnsynende eller åpenbare. Vi har disse oppfatningene på en korrekt måte når de er produsert av et kognitivt fakultet Reid kaller ‘common sense’ (Bergmann, 2002, s. 66).

Commonsense-oppfatninger²⁷ er ikke ment som alt vi i dagligtalen kaller sunn fornuft. Slike ting ville innebære for eksempel å vaske sokker før du går tom, eller ikke kjøre i 120 km/t i 60-sonen. Eksempler på oppfatninger Bergmann snakker om vil være a priori kunnskap, matematiske og logiske oppfatninger, og oppfatninger som «Disse tankene jeg er bevisst på, er mine tanker». Og sist, men ikke minst, så inngår R i disse commonsense-oppfatningene.

Altså, Bergmann mener at man kan ha en berettiget tro på at ens kognitive fakulteter er pålitelige, fordi de er produsert av noe Reid kaller «the faculty of reason called ‘common sense’.» Og den korrekte måten å forme denne oppfatningen på er gjennom «experience», en ikke-påstandsbasert måte.

‘... Reid thinks we know first principles (both contingent and necessary) in the basic way by means of common sense.’ (Bergmann, 2002, s. 67)

Angående hvordan commonsense oppfatningene blir produsert sier han også dette:

²⁶ Proper basicity er en teknisk term. Det omhandler måten en tro blir formet på som en viktig del av hvor forsikret den oppfatningen er for deg. En oppfatning er properly basic hvis du har direkte erfaring med et fenomen, og oppfatningen uttrykker fenomenet korrekt.

²⁷ «Commonsense» er måten Bergmann refererer til common sense i artikkelen sin. Jeg gjør det samme.

‘... when we entertain the contrary of a first principle, we experience the emotion of ridicule. On the basis of this experience, we dismiss as absurd the contrary to the first principle and believe the first principle.’ (Bergmann, 2002, s. 67)

Reid mener altså at siden vi opplever førsteprinsipper som så sikre at vi erfarer benektelsene av dem som latterlige, så tror vi dem på en basal måte. Når man reflekterer over et førsteprinsipp kan det oppleves latterlig å vurdere det som usant. Den følelsen av latterliggjøring når man tviler på et slikt førsteprinsipp (for eksempel R: at vi kan stole på våre kognitive evner), er commonsense-fakultetet som påvirker oss til å stå ved troen på førsteprinsippet.

For å sette opp argumentet sitt, tar Bergmann inspirasjon fra både Thomas Reids commonsense epistemologi, og Plantingas svar på det ondes problem (det probabalistiske argumentet). Denne versjonen av det ondes problem går ut på at mengden ondskap i verden gjør det usannsynlig at en god, allmektig Gud finnes. Derfor er det også irrasjonelt å tro på denne guden. Plantingas svar er at det fortsatt kan være rasjonelt å tro på Gud, fordi man kan ha ikke-påstandsbasert evidens som peker på Gud.

La G stå for at det eksisterer en allmektig god Gud, og k stå for den totale mengden påstandsbasert evidens mot G . Plantinga mener man kan være forsikret i troen på Gud selv om man tror det følgende:

$P(G/k)$ er lav.

Man kan fortsatt ha ikke-påstandsbasert evidens for å tro på at det eksisterer en allmektig, god Gud, som veier opp for totaliteten av påstandsbasert evidens.

Det er altså en kombinasjon av Thomas Reid sin commonsense epistemologi og Alvin Plantingas svar på det probabilistiske ondes problem, som inspirerer Bergmanns svar på Plantingas evolusjonsargument mot naturalismen. Jeg har formulert argumentet Bergmanns argument mot evolusjonsargumentet slik:

- A) Hvis man kan ha ikke-påstandsbasert evidens for R gjennom commonsense, så kan man være berettiget i å hevde R til tross for at totaliteten av påstandsbasert evidens, gjør R usannsynlig.
- B) Naturalister kan ha ikke-påstandsbasert evidens for troen på R gjennom commonsense.

- C) Naturalister kan være berettiget i å hevde R til tross for totaliteten av påstandsbasert evidens, gjør R usannsynlig.

Grunnen til at jeg formulerer det slik at naturalister *kan* ha ikke-påstandsbasert evidens for R, er fordi at det ikke er gitt at alle naturalister faktisk har ikke-påstandsbasert evidens for R. Det følger ikke med nødvendighet fra Bergmanns argument at alle naturalister er berettiget i å tro på R. Berettigelse hviler på ytterlige betingelser, nevnt tidligere, for enhver naturalist som aksepterer N&E&(1). Disse betingelsene er både epistemologiske (Reids prinsipper) og praktiske (erfaringsbaserte grunner for å tro R).

Oppsummert sier Bergmann at selv om en naturalist trodde at $P(R/N\&E)$ er lav eller uberegnelig, så *må* han ikke tvile på R. Naturalisten kan være både rasjonell og forsikret i sin tro på R, hvis han har tilstrekkelig ikke-påstandsbasert evidens som peker mot R. Til og med for naturalisten som har en total mengde påstandsbasert evidens, k, som peker på at R er usannsynlig, er det mulig å være forsikret gjennom ikke-påstandsbasert evidens (Bergmann, 2002, s. 68).

‘Even if a naturalist believed $P(R/N\&E)$ is low or inscrutable, this needn’t give her a defeater for R. For she could have *nonpropositional* evidence for R that is sufficiently strong to make belief in R rational, reasonable, and warranted...’ (Bergmann, 2002, s. 68)

Bergmann benytter altså samme strategi mot evolusjonsargumentet som Plantinga gjør mot det ondes problem. Forskjellene i argumentet er at Bergmann bytter G (Det eksisterer en allmektig, god Gud) ut med R²⁸. I tillegg bytter han den totale mengden påstandsbasert evidens for ondskap (K) med naturalisme og evolusjon.

Altså, selv om den reflekterte naturalisten tror at (1) er sant, $P(R/N\&E)$ er lav eller uberegnelig, så *må* ikke dette gi han en grunn til å tvile på R. Han kan nemlig ha en ikke-påstandsbasert, tilstrekkelige god grunn for å tro R, selv om totalen av påstandsbaserte evidens går imot han. Naturalisten kan være som den uskyldige tiltalte i rettsalen med all påstandsbasert evidens mot seg, men rettfærdiggjort og rasjonell i sin egen tro at han ikke er skyldig.

²⁸ Troen at de kognitive fakultetene er pålitelige.

4.2.1.3 Innvendinger om analogi

Jeg skal nå bruke noe tid på å presentere noe av Bergmanns videre argumentasjon. Han forutser noen innvendinger som han bruker mye tid på i artikkelen sin. Den første innvendingen er at Bergmann ikke lykkes i å konstruere et argument som analogisk ligner tilstrekkelig på Plantingas svar til det probabilistiske ondes problem²⁹.

Det første poenget i forbindelse med påstanden at argumentet ikke er analogt med Plantingas svar på det probabilistiske ondes problem, er hvilken type svekkelse det er. Plantingas svar på det ondes problem er ment å være en direkte svekkelse³⁰. Poenget med en direkte svekkelse er å kaste tvil over oppfatningen man har – ikke grunnen til at man har oppfatningen. Den svekkende mekanismen i evolusjonsargumentet er en indirekte svekkelse – hvis poeng er å kaste tvil om grunnen til at man har en oppfatning, eller kilden³¹ til oppfatningen. Siden det ikke er samme type svekkelse kan man innvende at Bergmanns svar til evolusjonsargumentet, og Plantingas svar på det ondes problem, ikke er analoge. Da er jo spørsmålet om svekkelsesmekanismen fungerer like godt for Bergmann som Plantinga.

En annen del av spørsmålet om analogien er at Bergmann gladelig erkjenner at i *noen* tilfeller er tvil på kognitive fakulteter nok til å skape standhaftig tvil på oppfatninger produsert av det betvilte fakultetet. Dette gjelder også når man har ikke-påstandsbasert evidens som støtter oppfatningen. Et slikt tilfelle vil være en freudiansk, indirekte svekkelse for gudstro. Den freudianske svekkelsen sier at ønsketenkning ikke er en pålitelig produsent av sann tro. Videre hevdes det at gudstro er et produkt av ønsketenkning. Derfor bør vi tvile på oppfatninger som er et produkt av ønsketenkning – også troen på Gud.

Evolusjonsargumentet mot naturalisme virker til å berøre alle de kognitive fakultetene. Så hvorfor mener Bergmann at ikke-påstandsbasert evidens kan redde naturalisten fra tvilen på sine kognitive evner, men ikke kan redde teisten som har sin gudstro fra ønsketenkning?

²⁹ Bergmann i *Naturalism Defeated?* 'I've claimed that my Reidian response to Plantinga's evolutionary argument against naturalism is analogous to Plantinga's response to the probabilistic argument from evil. But is it?'

³⁰ Tilbakevisende svekkelse kommer av «rebutting defeater» på engelsk. Det er en teknisk term som jeg ikke finner på norsk, og dette er dermed mitt forslag som oversettelse.

³¹ «Kilden» her forstått som kognitivt fakultet, eller hva enn som skaper oppfatningen i deg.

For å svare på det spørsmålet ser Bergmann på strukturen i evolusjonsargumentet og i det freudianske argumentet. Han prøver å identifisere hva som er forskjeller og likheter mellom argumentene.

4.2.1.4 Evolusjonsargumentets struktur

Nå kommer det fire argumenter. Hensikten med å presentere disse argumentene, er å sammenligne dem. De lykkes i forskjellig grad i å svekke en oppfatning, på bakgrunn av en sannsynlighet. Da kan vi se om det er noen grunner til å tro at evolusjonsargumentet ligner mer på de argumentene som lykkes, eller de som ikke lykkes. Bergmann mener at evolusjonsargumentet minner mest om argumentet som ikke lykkes.

Det første kan vi kalle det generelle argumentet for tvil. Premissene i dette argumentet betegnes med X, Y og Z. Premissene i de andre argumentene betegnes med romertallene I-IX. Hensikten med det generelle argumentet for tvil, er at strukturen i argumentet er lik den strukturen de tre neste argumentene deler. De tre neste argumentene (det freudianske argumentet for tvil på Gud, evolusjonsargumentet mot naturalisme, lotteri-argumentet) er eksempler på argumenter med denne strukturen, men som lykkes i forskjellig grad i å skape tvil.

Dette er Det generelle argumentet for Tvil: La B stå for tro/oppfatning; la K stå for en gitt *type* kilde til oppfatninger; la P stå for «sannsynligheten for»; la S stå for kilden til B:

X: Kilden til B er av typen K

Y: P(en kilde³² til tro S er pålitelig/ S er av type K) er lav eller uberegnelig.

Disse to oppfatningene, X og Y, er ment å kaste tvil over B ettersom X og Y gir en saboterende svekkelse for det følgende:

Z: Kilden til B er pålitelig.

³² «Kilde til tro» er her forstått som et synonym til kognitivt fakultet. Eksempler på disse er persepsjon, ønsketenkning, commonsense, hukommelse osv.

Årsaken til at man bør tvile på B er at man ikke har noen god grunn til å stole på at kilden til B er pålitelig.

Denne strukturen kan brukes til å sette opp det freudianske argumentet for å tvile på Gud. Da ser det slik ut:

- I) Kilden til troen min på Gud er av typen ønsketenkning.
- II) P(en kilde til tro er pålitelige/ kilden er en form for ønsketenkning) er lav eller uberegnelig.

Her gir I og II god grunn til å tvile på

- III) Kilden til troen min på Gud er pålitelig.

I evolusjonsargumentet er strukturen lik:

- IV) Kildene til oppfatningene våre (inkludert troen på naturalismen) kommer fra N&E.³³
- V) P(En kilde til tro er pålitelige/ kilden er bygd på ressursene i N&E) er lav eller uberegnelig.

Her gir IV og V grunn til å tvile på

- VI) Kildene til oppfatningene våre er pålitelige.

Som nevnt over er Bergmann enig i at det freudianske argumentet er en god grunn til å tvile på at en type kilde til gudstro, ønsketenkning, er pålitelig. Men når det kommer til evolusjonsargumentet, mener han at man ikke har samme grunn til å tvile på (VI) som man har i det freudianske argumentet med (III). Etersom Bergmann mener at de har samme struktur i argumentasjonen, kan vi kritisk stille spørsmålstegn ved Bergmanns negative evaluering av evolusjonsargumentet. Den negative evalueringen av evolusjonsargumentet

³³ Bergmann formulerer dette slik «The sources of our beliefs (including my belief in naturalism) came about by way of N&E» (Bergmann, 2002, s. 71)

begrunner Bergmann med at de to argumentene berettiger forskjellig grad av tvil, selv om de deler lik struktur som det generelle argumentet for tvil.

‘The reason the Freudian defeater for theism and... are successful is that they cause the person holding the threatened belief to have doubts about the belief’s source. I agree that if defeaters of this sort can succeed in causing such doubt, they will be effective even if one has nonpropositional evidence in support of the belief that the source in question is reliable. So the question we need to ask ourselves is whether belief in X and Y in cases that are like the first three³⁴ *always requires* the person holding the threatened belief to have such doubts about Z? I say it doesn’t.’

(Bergmann, 2001, s. 72)

Bergmanns evalueringer av den freudianske svekkelsen og evolusjonsargumentet er forskjellige fordi han mener at argumenter med strukturen lik til det generelle argumentet for tvil, ikke *alltid* berettiger sterk tvil på Z. Med andre ord mener Bergmann at vi har sterkere grunn til å tvile på (III) enn (VI). Vi husker at Z uttrykker det følgende:

Z: Kilden til B er pålitelig.

Det er altså en relevant forskjell mellom evolusjonsargumentet og den freudianske svekkelsen, ifølge Bergmann. Hva enn den relevante forskjellen er, så berettiger den to forskjellige responser på argumenter med denne strukturen. Den første responsen uttrykker sterk tvil på Z, som i den freudianske svekkelsen av gudstro. Den andre responsen sier at man ikke bør tvile på Z. Noen ganger er det rimelig å tro noe som tilfeldigvis er usannsynlig gitt noe annet man tror. Et eksempel på den andre typen respons er lotterier hvor man vinner. Bergmann konstruerer lotteri-argumentet.

Man trekker et strå som er 10 centimeter langt. Etterpå finner man ut at de andre stråene var 20 centimeter lange. Det var mye mer sannsynlig å trekke et 20 centimeter langt strå. Hva burde man tro om lengden på strået man trakk? Bergmann setter opp lotteri-argumentet med strukturen i det generelle argumentet for tvil, som evolusjonsargumentet og det freudianske argumentet:

³⁴ Med de tre casene mener han det freudianske eksempelet, evolusjonsargumentet, og et eksempel jeg ikke tok med for å spare plass. Det kalles ‘the memory-implant defeater’.

- VII) Strået blir trukket fra lotteriet.
- VIII) P(strået som trekkes er 10 cm langt/ det blir trukket fra strålotteriet) er lav eller uberegnelig.³⁵

Her gir VII og VIII grunn til å tvile på:

- IX) Strået som ble trukket er 10 cm langt.

Bergmann poengterer at lotteri-argumentet ikke gir oss en grunn til å tvile på IX. Det ikke er urimelig å tro at strået som ble trukket er 10 centimeter langt selv om de andre stråene er 20 centimeter lange. Man produserer oppfatningen om stråets lengde gjennom observasjon – erfaring (ikke-påstandsbasert evidens). Så selv om den totale mengden av påstandsbasert evidens peker på at strået er 20 centimeter, er det ikke-påstandsbasert evidens som berettiger/ gir forsikring for troen at strået er 10 centimeter langt. Dette viser, ifølge Bergmann, at det finnes eksempler hvor argumenter med strukturen lik den i det generelle argumentet for tvil, som fortsatt ikke gir grunn til å tvile på det usannsynlige. Isteden burde man tro noe som tilfeldigvis er usannsynlig, gitt noe annet man tror.

4.2.1.5. Hvilket argument ligner evolusjonsargumentet på?

Etter å ha avklart den strukturen som er felles i evolusjonsargumentet, det freudianske argumentet og strå-lotteriet, stiller Bergmann spørsmålet: hva slags argument er evolusjonsargumentet? Er evolusjonsargumentet mest som det freudianske argumentet, som i så tilfelle er et godt argument. Eller er det mer som lotteri-argumentet, som i så fall er et dårlig argument, slik Bergmann vurderer det.

Bergmann argumenterer for at evolusjonsargumentet til Plantinga ligner mer på lotteriargumentet enn det freudianske argumentet. Det betyr at tilhengeren av N&E kan stole på sine kognitive evner, og samtidig holde at det var usannsynlig at de skulle være pålitelige. Dermed mener Bergmann at evolusjonsargumentet ikke er godt.

³⁵ Oversatt til dagligspråk: Sannsynligheten for at du trekker et 10 cm langt strå gitt at det blir trukket fra strålotteriet (som ellers har 20 cm lange strå) er lav eller uberegnelig.

Men hvorfor mener Bergmann at evolusjonsargumentet ligner mer på lotteri-argumentet enn det freudianske argumentet? Han baserer evalueringen sin på hvor sterk evidens man har for å tvile på det siste premisset i de forskjellige argumentene.

I evolusjonsargument kommer kildene til oppfatningene våre, fra N&E. Samtidig er sannsynligheten lav eller uberegnelig for at kildene til oppfatningene våre er pålitelige, gitt at opphavet er bygget på ressursene i N&E. Dette er evidens mot:

VI) Kildene til oppfatningene våre er pålitelige.

I det freudianske argumentet er det ønsketenkning som er kilden til oppfatningen min om at Gud finnes. Samtidig er det sannsynligheten lav eller uberegnelig for at ønsketenkning er en type kilde til oppfatninger som er pålitelig. Dette er evidens mot:

III) Kilden til troen min på Gud er pålitelig.

I lotteri-argumentet er det usannsynlig at du trekker det 10 centimeter lange strået. Dette er evidens mot:

IX) Strået du trakk er 10 centimeter langt.

Nå skal vi se på hvorfor Bergmann mener at evidensen for og mot (VI) peker på at evolusjonsargumentet ligner mer på lotteri-argumentet, og ikke på det freudianske argumentet.

4.2.1.6. Evidens for/ mot (VI)

Her kommer Bergmanns evaluering av evidensen for og mot evolusjonsargumentet. Først sammenligner han evidens *mot* (VI) i evolusjonsargumentet, og (III) i det freudianske argumentet. Så sammenligner han evidens *for* (VI) i evolusjonsargumentet, og (IX) i lotteriargumentet.

Først sammenligningen av evidens mot (VI) og (III). I alle sakene er sammensetningen av de to første premissene ment å skape tvil mot det tredje premisset. I det freudianske argumentet er dette effektivt, fordi ønsketenkning *er* en upålitelig måte å produsere sanne oppfatninger på, ifølge Bergmann (det er ikke slik det står i premisset). Dermed får man god grunn til å tvile på (III) i det freudianske argumentet.

I evolusjonsargumentet får man ikke en like god grunn til å tvile på (VI) fordi Plantinga ikke argumenterer for at våre kognitive fakulteter *er* upålitelige, ifølge Bergmann. Plantinga argumenterer for at sannsynligheten er lav (eller uberegnelig) for at de kognitive fakultetene er pålitelige, gitt naturalisme og evolusjon. Når det kommer til grunner for å tro at P(R/N&E) er lav eller uberegnelig, mener Bergmann at Plantinga kommer til kort. Han mener at Plantinga kun har argumentert tilstrekkelig for å tro at P(R/N&E) er uberegnelig.

‘The only persuasive reason Plantinga gives for thinking that P(R/N&E) is low or inscrutable is that P(R/N&E) is inscrutable’ (Bergmann, 2001, s. 74)

Bergmann kritiserer Plantinga for å gi utilstrekkelige grunner for at naturalisten ikke har grunn til å stole på sine kognitive evner, før han legger til at evolusjonsargumentet har *noe* kraft. Bergmann bedyrer at tilhengeren av N&E under bestemte omstendigheter, ikke kan rasjonelt opprettholde naturalismen sin. De omstendighetene Bergmann her snakker om er tilfeller hvor den eneste relevante faktoren i evalueringen er hva sannsynligheten er for at kilden til oppfatningen er pålitelig, og at den sannsynligheten er uberegnelig. En uberegnelig sannsynlighet for at ens kognitive evner er pålitelige, er nok til å ikke stole på dem, og da heller ikke på oppfatningene de produserer, som troen på naturalismen.

‘If one was considering whether or not to maintain her belief in naturalism and the *only* relevant consideration was that the probability of that belief’s source being reliable was inscrutable, that would be enough to make a sensible person have doubts about the source, and therefore, about naturalism.’ (Bergmann, 2001, s. 74)

Åpenbart mener Bergmann at tilhengeren av N&E har flere faktorer å ta med i beregningen, enn bare at sannsynligheten for at ens kognitive fakulteter er pålitelige, gitt N&E, er uberegnelig. Blant disse faktorene som tilhengeren av N&E bør ha med i evalueringen av evolusjonsargumentet er den ikke-påstandsbaserte evidensen han har gjennom commonsense-fakultetet.

Når det kommer til de tre forskjellige argumentene, mener Bergmann at det freudianske argumentet skiller seg ut med hensyn til evidens mot (III). Det freudianske argumentet har mye sterkere evidens mot (III) enn hva evolusjonsargumentet har mot (VI), og hva lotteriargumentet har mot (IX). Siden det freudianske argumentet lykkes mer i å skape grunn til å tvile på (III), enn de andre gjør i sine tilfeller, mener Bergmann at vi har en grunn til å tenke at evolusjonsargumentet ligner mer på lotteri-argumentet. Foreløpig har Bergmann bare vist hvordan evolusjonsargumentet *ikke* ligner på det sterke, freudianske argumentet.

I det freudianske argumentet, som nevnt tidligere, er det gitt at det aktuelle kognitive fakultetet er upålitelig. Dette kognitive fakultetet er ønsketenkning – man former ens oppfatninger delvis ut ifra hva man ønsker skal være sant. Ønsker korresponderer ikke nødvendigvis med den objektive verden – de er ikke rettet mot sannhet, men korresponderer isteden med det man anser som godt eller det man begjærer³⁶. Altså er ikke ønsketenkning en pålitelig måte å produsere sanne oppfatninger. Siden ønsketenkning er upålitelig fra definisjon, vurderer Bergmann at vi har sterkere evidens for å tvile på (III) enn vi har mot (VI). Hva angår (VI) tar man ikke for gitt at de kognitive fakultetene er upålitelige, bare at det ikke er usannsynlig. Man kan jo stille spørsmålstegn ved hva det betyr epistemologisk. Hvis det er lav sannsynlighet for at våre kognitive fakulteter er pålitelige, er det mulig at det er tilstrekkelig for at vi bør tilbakeholde tilliten til dem.

Nå har Bergmann vurdert evidens *mot* (III) og (VI) i den foregående delen. Da fant han ut at det freudianske argumentet er mer effektivt i å skape tvil om (III), enn hva evolusjonsargumentet er i å skape tvil om (VI). Bergmanns neste steg er å vurdere evidens *for* (VI) i evolusjonsargumentet, og (IX) i lotteri-argumentet. Hensikten med denne

³⁶ ‘Wishing, like hoping, is essentially a kind of desire, with a belief component... . . . Wishing is counterfactual, in the sense that it makes no sense to say that you wish that the world is a certain way’ (Bøhn, 2018, s. 2)

sammenligningsøvelsen er å finne ut om evolusjonsargumentet ligner mer på et godt argument, eller et dårlig argument, epistemologisk sett.

Det han finner når han sammenligner evolusjonsargumentet og lotteriargumentet, er at vi har sterkere grunn for å tro (VI), enn man har for å tro (IX). Altså at man har sterkere grunn til å tro at våre kognitive evner er pålitelige, gitt N&E, enn at strået i lotteri-argumentet er 10 centimeter. Naturligvis er det et underliggende poeng her at vi har svært god grunn til å tro at strået som ble trukket er 10 centimeter. Da har vi hvertfall god grunn til å stole på våre kognitive evner hvis vi man er naturalist.

Siden Bergmann har konstatert at det freudianske argumentet mot gudstro gir best grunn til å tvile på sitt tredje premiss, er det naturlig å vurdere hvilket argument som har best evidens for sannheten av sitt tredje premiss. Det «tredje premisset» refererer til det de to første premissene kaster tvil på i de forskjellige argumentene. I denne delen vurderer han evidens for strålotteriet (IX) og evolusjonsargumentet (VI).

Lotteri-argumentet:

IX) Strået som ble trukket er 10 cm langt.

Evolusjonsargumentet:

VI) Kildene til oppfatningene våre er pålitelige.

I begge de to argumentene er poenget at de to første premissene er evidens mot det tredje, på bakgrunn av at sannsynligheten for sannheten av det tredje premisset er lav eller uberegnelig. Bergmann forklarer at evidens for sannheten av (IX) i lotteri-argumentet er ikke-påstandsbasert evidens man har tilegnet seg gjennom sansene og hukommelsen. Disse to faktorene hindrer svekkelsen av (IX) i å finne sted. Men hva med evolusjonsargumentet?

Evidens for sannheten av (VI) i evolusjonsargumentet kommer gjennom ikke-påstandsbasert evidens fra commonsense. Bergmann vurderer evidens fra commonsense som svært godt i evolusjonsargumentet:

‘In the Plantingian N&E case, the naturalist has extremely strong nonpropositional evidence for Z³⁷...’ (Bergmann, 2001, s. 75)

³⁷ “Z” refererer her til (VI): De kognitive fakultetene er pålitelige.

Hvis vi husker tilbake til commonsense begrepet som ble introdusert i introduksjonen av Bergmanns argumentasjon, så handler det om at det kognitive fakultetet commonsense er svært pålitelig. Commonsense-oppfatninger er førsteprinsipper. Og tillit til ens egne kognitive fakulteter (R), er blant disse førsteprinsippene. Dette teller Bergmann som ‘ekstremt sterk’ evidens for (VI) – minst like sterk evidens som i strå-lotteriet.

Bergmann konkluderer altså at evolusjonsargumentet ikke er holdbart, fordi man har sterk ikke-påstandsbasert evidens for (VI). På denne måten ligner evolusjonsargumentet på lotteri-argumentet: begge er tilfeller hvor man har ikke-påstandsbasert evidens for noe som er usannsynlig, gitt relevante andre oppfatninger. For vinneren i lotteri-argumentet er denne evidensen persepsjon og hukommelse. For tilhengeren av N&E i evolusjonsargumentet er den ikke-påstandsbaserte evidensen erfaringer man har om at man opplever at man har sanne oppfatninger, samt at man opplever at tvil på sine kognitive fakulteter er absurd og latterlig (som er commonsense-fakultetet). Naturalisten kan derfor gladelig si noe han vet (via ikke-påstandsbasert evidens), nemlig at:

R: de kognitive fakultetene er pålitelige.

Er usannsynlig gitt noe annet han tror, nemlig at:

(N&E) naturalismens hoved-tese og evolusjon er sanne.

Og dermed har ikke tilhøreren av naturalisme noen tilstrekkelig grunn til å tvile på sine kognitive evner eller naturalismen.

4.2.2. Bergmann oppsummert

Bergmann er uenig i premiss (2) i evolusjonsargumentet mot naturalisme:

2. En som aksepterer N&E og (1) har en grunn til å tvile på R som ikke kan svekkes.

Denne uenigheten begrunner han med at naturalisten kan ha ikke-påstandsbasert evidens som hindrer svekkelsesmekanismen i evolusjonsargumentet, i å bli aktivert.

Bergmann er enig i premiss (1)

1. $P(R/N\&E)$ er lav eller uberegnelig. /Sannsynligheten for at våre kognitive fakulteter er pålitelige er lav, hvis naturalismens hoved-tese og teorien om naturlig seleksjon er begge sanne.

Men han mener at (1) ikke er nok evidens mot (R) for å aktivere svekkelsesmekanismen, slik Plantinga mener.

4.2.2. Drøfting av Bergmanns argumentasjon

I denne drøftingen skal jeg ta stilling til Bergmanns argumentasjon mot evolusjonsargumentet. Bergmann argumenterer mot premiss (2) i evolusjonsargumentet, og jeg har tatt ut de sentrale påstandene hans, for å konstruere et argument.

Evolusjonsargumentet mot naturalisme, sier følgende:

1. $P(R/N\&E)$ er lav eller uberegnelig.
2. Tilhengeren av $N\&E\&(1)$, har en uopprettelig svekkelse for troen på R.³⁸

Argumentets poeng er at naturalismens hoved-tese og evolusjon, *ikke* har tilstrekkelige ressurser til å berettige tillit til kognitive fakulteter. For å trekke veksler på Plantingas kunnskapsteori om forsikring, kan man si at naturalisme og evolusjon ikke gir oss noen grunn til å tro at våre kognitive fakulteter er rettet mot sannhet. Sannsynligheten for at disse kognitive fakultetene ville utviklet seg til å være pålitelige med hensyn til sannhet, er lav eller uberegnelig. På grunn av den lave sjansen for at de kognitive fakultetene er pålitelige, gitt $N\&E$, har man en grunn til å tvile på dem. Tvilen på de kognitive fakultetene «fester seg» til alle oppfatninger naturalisten har, inkludert troen på naturalismen.

Bergmann er enig i at sannsynligheten for at våre kognitive fakulteter er pålitelige, er lav eller uberegnelig, gitt at naturalismens hoved-tese og evolusjon er begge sanne. Han er

³⁸ Symbolene i premissene refererer til påstander. «N» står for 'naturalismens hoved-tese'. «E» står for 'Artenes utvikling gjennom naturlig seleksjon/ evolusjon'. «R» står 'de kognitive evnene er pålitelige'.

også enig i at hvis denne sannsynligheten var den eneste relevante betraktningen, så burde ikke den evolusjonistiske naturalisten ha tillit til sine kognitive evner. Det han er *uenig* i, er at den evolusjonistiske naturalisten som aksepterer (1), nødvendigvis må tvile på sine kognitive evner. Han mener at ikke-påstandsbasert evidens kan hindre at Plantingas påståtte svekkelse inntreffer. Jeg har samlet sammen Bergmanns relevante påstander i et argument mot (2).

Premissene i Bergmanns argumentasjon mot (2) er følgende:

- A) Hvis tilhengeren av N&E kan ha ikke-påstandsbasert evidens for R ut ifra commonsense, så kan han være berettiget i å hevde R til tross for at totaliteten av påstandsbasert evidens, gjør R usannsynlig.
- B) Naturalister kan ha ikke-påstandsbasert evidens for troen på R ut ifra commonsense.
- C) Naturalister kan være berettiget i å hevde R til tross for totaliteten av påstandsbasert evidens, gjør R usannsynlig.

Hva angår argumentasjon, så følger (C) logisk fra (A) og (B). Konklusjonen i (C) fungerer som en benektelse av det andre premisset i evolusjonsargumentet, nemlig premisset som hevder at en som tror N&E(1) har en uopprettelig svekkelse av troen på sine kognitive fakulteter. Evidens fra N&E(1) er ikke *nødvendigvis* tilstrekkelig for at naturalisten *bør* tvile på R.

Siden (C) følger med nødvendighet, skal jeg argumentere mot premissene som leder til konklusjonen. Det er de premissene som konstituerer kritikken mot Plantingas argument, og som hindrer naturalisten i å falle inn i den praktiske sirkulariteten som Plantinga beskriver.

Siden jeg til en viss grad aksepterer premiss (B), skal jeg rette mesteparten av kritikken min mot premiss (A). Grunnen til at jeg aksepterer (B), er at jeg ikke ser noen grunn til å benekte at naturalister kan ha ikke-påstandsbasert evidens for R. En subjektiv erfaring av at de kognitive fakultetene er pålitelige, har noe betydning.

Det jeg er uenig i, er hvor tungt den ikke-påstandsbaserte evidensen kan veie i denne saken. Derfor vil jeg konsentrere meg om påstanden som omhandler hvorvidt ikke-påstandsbasert evidens ut ifra commonsense, kan berettige troen på R, gitt N&E, slik dette blir uttrykt i (A).

4.2.2.1. Bergmanns berettigelse av (A)

Hvilke grunner har Bergmann for å tro (A)?

A) Hvis tilhengeren av N&E kan ha ikke-påstandsbasert evidens for R gjennom commonsense, så kan han være berettiget i å hevde R til tross for at totaliteten av påstandsbasert evidens, gjør R usannsynlig.

Påstanden i (A) omhandler berettigelse. Blant annet uttrykker (A) en stor tillit til ikke-påstandsbasert evidens som berettigelse for oppfatninger.

Bergmann mener at R er en oppfatning som er produsert av det kognitive fakultetet commonsense. Commonsense-fakultetet er svært pålitelig. Ifølge Thomas Reid, som Bergmann baserer sin epistemologi på, produserer commonsense-fakultetet oppfatninger som er tilnærmet selv-innlysende. Derfor kan det virke som at naturalisten kan være godt berettiget i å hevde R, og ha like stor tillit til sitt epistemiske apparat som alle andre. Men er det slik?

Robert Martin hevder at majoriteten av filosofer er uenige i at commonsense-oppfatninger er rettferdiggjort i kraft av å være «common sense». Faktisk er det mange slike oppfatninger som er usanne, eller mangler rettferdiggjørelse. Det vil si samme type oppfatninger som R. Martin skriver:

‘Insisting that a hypothesis conflicts with common sense isn’t regarded, in general, as a good argument against it. There have been many beliefs that were considered obviously true, just common sense, but which were false, or at least unjustified... ... What is being asked for here is reason to believe they’re false ... Pointing out what’s common sense doesn’t provide this’³⁹ (Martin, 2010, s. 136)

Med andre ord, det å poengtere at R er en commonsense oppfatning, er ikke generelt ansett som et godt argument mot ikke-R.

³⁹ Avklaring: Martin sier at det som etterspørres er *grunner* til å tro at hypotesene som motsier common sense, er falske. Å simpelthen poengtere at hypotesene motsier common sense gir ikke egentlig en grunn til å tro at hypotesene er sanne.

I denne oppgaven har jeg presentert flere eksempler som tyder på at ikke-påstandsbasert evidens har høyere epistemisk verdi⁴⁰ enn påstandsbasert evidens. Både i rettsaken med den uskyldige personen som er anklaget for mord, lotteri-argumentet, og Plantingas svar på den probabilistiske varianten av det ondes problem, er det ikke-påstandsbasert evidens som forsikrer den aktuelle oppfatningen. I alle disse eksemplene er den påstandsbaserte evidensen betydelig, men ikke tilstrekkelig for å overvelde den ikke-påstandsbaserte evidensen. Til tross for den sterke forsikringen ikke-påstandsbasert evidens gir, så er det ikke slik at ikke-påstandsbasert evidens er ufeilbarlig.

I spørsmål om hvilken form jordkloden har, er de to evidens-typene i konflikt. Erfaringene vi gjør oss av å observere verden, kan peke mot at jorden er flatere enn hva vitenskapen hevder. I dette eksempelet er de aller fleste svært forsiktige i å gi erfaringen, eller den ikke-påstandsbaserte evidensen, for høy epistemisk verdi. Majoriteten av mennesker føler seg godt forsikret i troen at jorden er rund, og har mindre tillit til erfaringen som peker på at jorden er flat.

Med eksempelet om jordens form i bakhodet, bør vi tre forsiktig fram når vi evaluerer verdien av ikke-påstandsbasert evidens. Det finnes nemlig eksempler hvor påstandsbasert evidens står sterkere enn ikke-påstandsbasert evidens. Så hvor sterk er ikke-påstandsbasert evidens for R, for en naturalist som tror N&E(1)?

Ikke-påstandsbasert evidens er ganske sterk evidens for R, *hvis commonsense-fakultetet er pålitelig*.

For det er det som er det sentrale spørsmålet. Kan naturalisten stole på commonsense-fakultetet? Hvorvidt commonsense-fakultetet skaper erfaringer som peker på at våre kognitive fakulteter er pålitelige, kan ikke regnes som god evidens for R hvis commonsense ikke selv er pålitelig. Det virker som at den evolusjonistiske naturalisten ikke har noen grunn til å tro at commonsense-fakultetet er pålitelig.

Naturalisten kan ikke se på commonsense-fakultetet isolert fra de andre fakultetene. Commonsense er like mye underlagt N&E-opphavet som de andre fakultetene. Derfor må man anta at sannsynligheten for at commonsense-fakultetet er pålitelig, er lik den umiddelbare sannsynligheten man ville gitt det før fakultetet ble formet gjennom N&E.

⁴⁰ «Epistemisk verdi» er her ment som «mer førende» med tanke på hva man bør tro.

Poenget er at $P(R/N\&E)$ er lav eller uberegnelig, gjelder for commonsense også. Bergmann kan ikke bare anta at naturalisten kan stole på dette fakultetet.

Plantinga uttrykker også denne uenigheten med Michael Bergmann. Han mener at naturalisten kun er forsikret i å tro at sine kognitive fakulteter er pålitelige, hvis den troen er produsert av pålitelige kognitive fakulteter. Og som jeg forklarte i kapittel 2, mener Plantinga at man kun kan være forsikret om man har kognitive fakulteter som fungerer som de skal, og at de er rettet mot sannhet under en designplan som er god. Det er jo nettopp dette evolusjonsargumentet sier at naturalisten ikke har forsikring for å tro at han har – en sannhetsrettet designplan.

‘For he realises (naturalisten som tenker på sine kognitive fakulteter (Red.)) that they are successfull only if they in fact are reliable; and of course that is precisely the question at issue.’ (Plantinga, 2001, s. 233)

På grunn av denne argumentasjonen mener jeg at den evolusjonistiske naturalisten eller Bergmann, ikke har tilstrekkelig grunn til å tro (A).

A) Hvis man kan ha ikke-påstandsbasert evidens for R gjennom commonsense, så kan man være berettiget i å hevde R til tross for at totaliteten av påstandsbasert evidens, gjør R usannsynlig.

Her er argumentet mitt i eksplisitt form:

(1) $P(R^{41}/N\&E)$ er lav eller uberegnelig.⁴²

(3) Commonsense inngår i R.

Sannheten av (3) kommer fra definisjonen av «Commonsense» og «kognitive fakulteter». Commonsense er en del av de kognitive fakultetene. R er en påstand som sier at

⁴¹ R = De kognitive fakultetene er pålitelige.

⁴² En gjengivelse av første premiss i evolusjonsargumentet.

de kognitive fakultetene er pålitelige. Siden commonsense er en del av de kognitive fakultetene, følger (3). Dermed kan vi utlede:

- (4) Sannsynligheten for at commonsense er pålitelige, er lav eller uberegnelig, gitt N&E. (fra (1)&(3))

Herfra kan man så gjøre en slutning lignende til evolusjonsargumentet:

- (5) En som aksepterer N&E&(4), har en grunn til å tvile på commonsense som ikke kan svekkes. (fra (4) - en probabilistisk slutning lik den i evolusjonsargumentet)

Tilhengeren av N&E har ingen grunn til å stole på commonsense, fordi commonsense inngår i R. Sannsynligheten for at commonsense er pålitelige, gitt N&E, er derfor lav eller uberegnelig. Bergmann har allerede sagt seg enig i (1), som er en gjentakelse av det første premisset i evolusjonsargumentet mot naturalisme. Premiss (3) er en forutsetning for Bergmanns argumentasjon. Bergmann selv har gjort dette eksplisitt med referanse til Reid:

‘We obtain this noninferential knowledge of first principles... .. by employing that branch of our faculty of reason he calls commonsense.’ (Bergmann, 2001, s. 66)

Da står vi igjen med konklusjonen (4). Hvis man mener at man kan bruke sannsynligheter som berettigelse for og mot påstander (som Bergmann mener), og (4) er sant, så har Bergmann et problem. (4) er en indirekte svekkelse⁴³ av commonsense. Han kan ikke fjerne den svekkelsen ved å referere til commonsense. Det vil ville være sirkulær argumentasjon hvor premisset for konklusjonen er svekket. Derfor kan ikke tilhengeren av N&E bruke commonsense oppfatninger til å rettferdiggjøre tro på sine kognitive evner.

⁴³ Indirekte svekkelse, er en svekkelse av evidens for en oppfatning, eller en svekkelse av kilden til oppfatningen (i dette tilfellet commonsense).

4.2.2.3. Innvendinger

Hvordan kan Bergmann svare? Han har eksplisitt uttrykt han er enig i begge premissene i argumentet jeg har formulert. Jeg kan bare spekulere i hvordan han ville svart på dette, men det finnes noen mulige innvendinger.⁴⁴ Innvendingene jeg nå skal foreslå, er ikke nødvendigvis tro mot det Bergmann står inne for, men kan likefullt være viktige innvendinger.

Vi kan prøve å svekke (3).

(3) Commonsense inngår i R.

Hvis (3) ikke stemmer, står argumentet til Bergmann mye sterkere. Så hvorfor skulle man ikke tro at commonsense inngår i R?

R = De kognitive fakultetene er pålitelige.

Man kan argumentere for at commonsense ikke inngår i R, fordi man har en selvstendig grunn til å tro at commonsense er pålitelig. En grunn som ikke også gjelder for de andre kognitive fakultetene. Det vil si at man kan argumentere for at commonsense har en høy sannsynlighet for å være pålitelig, gitt N&E. Her argumenterer man ikke mot at commonsense er en del av de kognitive fakultetene. Isteden argumenterer man for at det er irrelevant hvorvidt commonsense er en del av de kognitive fakultetene. Da antar man at det er en relevant forskjell på opphavet til commonsense, og opphavet til resten av det kognitive apparatet.

En slik grunn for å tro at $P(\text{Commonsense}/N\&E)$ er høy, kan være at sanne commonsense-oppfatninger er nødvendig for overlevelse. Men hvis man skal argumentere for at sanne commonsense-oppfatninger er nødvendig for overlevelse, kan man like gjerne inkludere de andre kognitive fakultetene i det argumentet. Hvorfor er commonsense viktigere for overlevelse, enn for eksempel persepsjon? Et mulig svar på dette, er at commonsense produserer troen på at de andre kognitive fakultetene er pålitelige, og vi trenger *de* for å overleve. Men selv om det stemmer at vi trenger å tro at det øvrige kognitive apparatet er

⁴⁴ Etter en e-post korrespondanse med Bergmann forsto jeg bedre hva argumentet hans gikk ut på. Jeg fikk ikke spurt han direkte om hva han synes om mitt mot-argument.

pålitelig, for å overleve, så følger det ikke at de produserer sanne oppfatninger. Derfor er det vanskelig å argumentere for at commonsense skiller seg ut fra totaliteten av det kognitive apparatet, på en relevant måte som svekker (3).

Vi kan isteden akseptere (3), og benekte (1). Da er vi tilbake på lag med William Alston, men kanskje vi kan argumentere med et annet perspektiv, med fokus på overlevelse? Kanskje $P(R/N\&E)$ er høy, fordi evolusjon vil favorisere oppfatninger som er hensiktsmessige med hensyn til overlevelse.

Ideen her er at menneskets utvikling gjennom naturlig seleksjon, vil med høy sannsynlighet resultere i kognitive evner som er pålitelige. Det er ikke slik at evolusjon bryr seg om menneskets evne til å erkjenne i seg selv. Evolusjon bryr seg bare om erkjennelsen i den grad det er hensiktsmessig for overlevelse. Og da er spørsmålet: Hvor betydningsfullt er erkjennelse for overlevelse?

Plantinga innrømmer at evolusjonsargumentet ikke treffer alle de forskjellige kognitive fakultetene i like stor grad, men det har ikke nødvendigvis en stor betydning for argumentet. Vi kan tenke oss at persepsjon er viktigere for overlevelse, enn de fakultetene som er ansvarlig for avansert teoretisk resonnering, men Plantinga forklarer at vi likevel ikke har grunn til å tro at $P(R/N\&E)$ er høy:

‘So even if you think Darwinian selection would make it probable that certain belief-producing mechanisms – those involved in the production of beliefs relevant to survival – are reliable, that would not hold for the mechanisms involved in the production of theoretical claims of science, such beliefs, for example as E, the evolutionary story itself. And of course the same would go for N.’ (Plantinga, 1993, s. 233)

Oppfatningene uttrykt i N&E er for sofistikerte til å hevde at de er nødvendige for overlevelse. Mennesket overpresterer epistemisk, sammenlignet med det man hadde forventet hvis naturalisme og evolusjon er sant. Så kanskje sannsynlighetene er litt høyere for at de mindre sofistikerte kognitive fakultetene er pålitelige, men det har ikke stor betydning for argumentet. Det er nemlig ikke de mindre sofistikerte kognitive fakultetene som har produsert troen på naturalismen og evolusjon. N&E er sofistikerte oppfatninger. Derfor faller naturalisme og evolusjon inn i kategorien av oppfatninger, vi ikke ville forventet var pålitelige, gitt N&E,

Jeg har allerede adressert ideen om at $P(R/N\&E)$ er høy. I kapittel 3 forklarte jeg hvorfor Plantinga mener at $P(R/N\&E)$ er lav eller uberegnelig. Hovedgrunnen hans for å tro det, var at epiphenomenalisme med hensyn til oppfatninger virker sannsynlig, gitt N&E. Det vil si at adferd ikke forårsaker oppfatninger, og at oppfatninger ikke er adaptive. Derfor vil ikke evolusjon nødvendigvis favorisere sanne oppfatninger, slik det favoriserer adferd som støtter organismens overlevelse.

Noen filosofer mener at det ikke nødvendigvis stemmer. De mener at evolusjon kan favorisere sanne oppfatninger, selv om det ikke er en kausal relasjon mellom oppfatninger og adferd. Jeg skal presentere og drøfte argumentet til Stephen Law, som tror at evolusjon kan favorisere sanne oppfatninger, uavhengig av hvordan dette kausalt henger sammen med adferd.

4.2.2.4. *Stephen Law med et annerledes argument*

En filosof som har adressert Plantingas påstander angående semantisk epiphenomenalisme, er Stephen Law. Han mener at Plantinga feilaktig har antatt at det ikke er noen meningsfulle relasjoner⁴⁵ mellom påstandsinhold og adferd, gitt semantisk epiphenomenalisme. Law forklarer at hvis disse meningsfulle relasjonene finnes, så *vil* naturlig seleksjon favorisere sanne oppfatninger, selv om oppfatninger er epifenomen⁴⁶. Derfor er det mulig, konkluderer Law, at naturlig seleksjon kan favorisere sanne oppfatninger:

‘So Plantinga is mistaken: even if belief content has no causal impact on behaviour, natural selection can *still* select for true belief. The EAAN is therefore refuted.’ (Law, 2012)

Law har noen utfordringer i argumentet med hensyn til hvordan han forstår argumentet til Plantinga, og hvordan han selv argumenterer. Disse henger sammen. Først vil jeg adressere

⁴⁵ «Meningsfulle relasjoner» oversatt fra «conceptual links». «Conceptual links» er en litt mer åpen måte å snakke om årsakssammenheng på, slik jeg tolker det. Han definerer det ikke eksplisitt, men snakker ofte om det i to-spenn med kausale relasjoner mellom adferd og oppfatninger.

⁴⁶ Epifenomen er sekundære virkninger (bivirkninger).

Law's argument. Law mener at det finnes *meningsfulle relasjoner* mellom adferd og oppfatninger, og at hvis disse finnes, så vil evolusjon favorisere sanne oppfatninger. Strukturen i argumentet følger modus ponens, og er gyldig. Det er likevel flere ting å kritisere ved argumentet.

For det første er det uklart hva han mener med «meningsfulle relasjoner». Det er ikke blitt foreslått en eksplisitt definisjon av begrepet, så det fremstår litt mystisk. Antagelig har Law ment dette som et svar på Plantingas påstand at «adferd er adaptivt, men det følger ikke at oppfatninger er adaptive». Vi kan anta at Law mener at adferd og oppfatninger henger sammen på en eller annen meningsfull måte. Hvis det stemmer kan det være at evolusjon vil favorisere sanne oppfatninger selv om det ikke er et årsaksforhold mellom adferd og påstandsinhold. Min tolkning av «meningsfull relasjon» i denne sammenhengen er følgende:

Meningsfull relasjon - en egenskap ved relasjonen mellom adferd og oppfatninger som ikke er basert på kausalitet, og som gjør oppfatninger «synlige» for naturlig seleksjon via adferd.

Da dette er så uklart i teksten til Stephen Law, og jeg ikke har lyktes i å finne begrepet i annen litteratur, fremstår ideen om meningsfulle relasjoner mellom adferd og oppfatninger som litt grunnløs. Law har ikke vist at oppfatninger kan være adaptive uten en kausal relasjon til adferd. I beste fall har han vist at det er mulig at adferd og oppfatninger har andre relasjoner enn den kausale, gitt semantisk epiphenomenalisme. Men la oss nå bare ta for gitt at Law har helt rett i at disse meningsfulle relasjonene finnes. Hva står vi igjen med?

Hvis Law har rett, så *kan* evolusjon favorisere sanne oppfatninger, gitt semantisk epiphenomenalisme. Fra denne grunnen konkluderer han at 'The EAAN is refuted' (evolusjonsargumentet er svekket). Denne refleksjonen er kritikkverdig, fordi den inneholder to alvorlige feilslutninger, som begge peker på at Law ikke forstår evolusjonsargumentet.

Den første feilslutningen kommer av at han slutter at evolusjon kan favorisere sanne oppfatninger, gitt semantisk epiphenomenalisme, til at evolusjonsargumentet er svekket. Det impliserer at evolusjon har favorisert sanne oppfatninger. Feilslutningen er altså at han slutter fra at noe er mulig, til at det er tilfelle.

Den andre feilslutningen går ut på at argumentet ikke treffer evolusjonsargumentet. Det er en stråmann fordi at Law's argument hviler på en antagelse om at Plantinga mener det *ikke* er mulig at evolusjon kan ha favorisert sanne oppfatninger, gitt semantisk epiphenomenalisme. Dette er feil, fordi Plantinga sier at det er mulig at våre kognitive

fakulteter er pålitelige, gitt semantisk epiphenomenalisme. Så Plantinga er enig i at den muligheten er til stedet, men den er usannsynlig. Dette henger sammen med den andre feilslutningen, som begge peker på at Law ikke forstår evolusjonsargumentet.

Det virker ikke som at Law har tatt sannsynlighetene med i beregningen, i sitt argument. Vi må huske at evolusjonsargumentet ikke er et argument for at noen kausale relasjoner mellom adferd og oppfatninger, ikke kan være tilfelle. Plantinga har uttrykt en skepsis mot at påstandsinhold kan forårsake adferd, gitt semantisk epiphenomenalisme. Men evolusjonsargumentet sier (i denne sammenhengen) at semantisk epiphenomenalisme er sannsynlig, gitt N&E, og at pålitelige kognitive fakulteter er usannsynlig, gitt semantisk epiphenomenalisme. Så ved å argumentere for at det er *mulig* at de kognitive fakultetene er pålitelige, gitt semantisk epiphenomenalisme, så har man ikke gjort noe for å svekke evolusjonsargumentet. Den muligheten er tatt høyde for i evolusjonsargumentet til å begynne med.

Til slutt forklarer Law at Plantinga må demonstrere at det ikke finnes slike meningsfulle relasjoner mellom adferd og oppfatninger, dersom evolusjonsargumentet skal berges fra argumentet hans:

‘To resurrect the EAAN, Plantinga would need to show that there are no conceptual links of the sort I envisage between content and behaviour, links of a sort that, as I say, do seem to exist.’ (Law, 2012)

Min kritikk mot Law er at han ikke har vist det han tror, at evolusjonsargumentet er svekket av hans forestilling⁴⁷ om meningsfulle relasjoner mellom adferd og oppfatninger. Han har ikke presentert en grunn til å tro at disse meningsfulle relasjonene finnes. Dersom han for eksempel skulle appellert til commonsense for å begrunne troen på disse meningsfulle relasjonene, ville det blitt svekket på samme grunnlag som Bergmanns argument. I stedet appellerte Law til *muligheten* for at hans meningsfulle relasjoner finnes for å svekke evolusjonsargumentet, noe han selv beskrev som en forestilling/ idé han selv har. Denne forestillingen er etter mitt syn grunnløs, og muligheten for at den er sann, har ingen innvirkning på styrken til evolusjonsargumentet.

⁴⁷ «Forestilling» kan virke noe usaklig, men jeg skriver det bevisst fordi Law selv kaller det «envisage». Det er svært rimelig etter mitt syn å oversette dette med «å forestille seg», og det er ikke ment som et personangrep.

For at Law skal ha et bedre argument må han konkretisere hva han mener med «meningsfulle relasjoner», gi gode grunner for å tro at de finnes, og argumentere for at de oppfyller funksjonen som gjør oppfatninger adaptive med hensyn til sannhet. Den funksjonen Plantinga tenker at den kausale relasjonen mellom påstandsinhold og adferd kunne oppfylle.

5. Konklusjon

Problemstillingen som ble reist i innledningsvis var denne:

Er evolusjonsargumentet mot naturalisme holdbart?

I tillegg til å svare på selve problemstillingen, reflekterer jeg over den epistemologiske betydningen har over tillit til kognitive fakulteter, og de vidtgående epistemologiske konsekvensene evolusjonsargumentet har.

I kapittel 4 presenterte og drøftet jeg hovedsakelig to svar på evolusjonsargumentet mot naturalisme. William Alstons svar bestod i å argumentere for to viktige påstander, nemlig:

A1: Påstanden at $P(R/N\&E)$ er lav, har ikke tilstrekkelig støtte⁴⁸.

Og dette er viktig fordi Alston påstår også:

A2: Hvis verdien av $P(R/N\&E)$ er uberegnelig, så betyr ikke det at N&E gir en uopprettelig svekkelse av R.

Evolusjonsargumentets første premiss sier at « $P(R/N\&E)$ er lav *eller* uberegnelig». Det er de to alternativene om sannsynligheten Alston har merket seg. Han er enig i at hvis sannsynligheten er lav, så betyr det at R er uopprettelig svekket. Han er *uenig* i at en uberegnelig sannsynlighet for R, betyr at R er uopprettelig svekket. Så argumentet hans sier at sannsynligheten for R, gitt N&E, er lav eller uberegnelig. Den er ikke lav. Den er uberegnelig. Men da er ikke R uopprettelig svekket.

Så Alston argumenterte for at A1&A2 svekker evolusjonsargumentet. I drøftingen av Alstons argument, poengterte jeg den gjensidige avhengigheten som foreligger mellom de to påstandene. Videre argumenterte jeg for at hvis en av disse påstandene ble svekket, så faller

⁴⁸ Med «har ikke tilstrekkelig støtte» referer jeg til at mengden av relevant evidens som er tilgjengelig, ikke peker mot Plantingas konklusjon. Jeg mener ikke noe slikt som «Det er for få forskere som støtter hypotesen».

resten av argumentasjonen. Plantinga er uenig i både A1 og A2, men jeg argumenterte mot A1, og at dette svekker Alstons kritikk. Jeg mente at (1) isolert sett har tilstrekkelig støtte.

Jeg forkastet A1 fordi det er mer sannsynlig med en form for epiphenomenalisme, med hensyn til oppfatninger, gitt N&E. Det vil si mer sannsynlig at påstandsinnhold ikke kan forårsake adferd, eller at de er adaptive, hvis N&E er sanne, enn at påstandsinnhold forårsaker adferd og er adaptive. Og siden det er lite sannsynlig at våre kognitive fakulteter er pålitelige, gitt en form for epiphenomenalisme, hevdet jeg at Alston ikke var berettiget i å hevde A1. Argumentasjonen min mot A1 svekket Alstons argument betydelig.

Det andre svaret jeg presenterte og drøftet, var Bergmanns commonsense naturalisme. Argumentet hans tar utgangspunkt i to epistemologiske påstander. Han hevdet at man kan ha ikke-påstandsbasert evidens for en oppfatning. I tillegg mente han at en god del av oppfatningene våre som er forsikret av ikke-påstandsbasert evidens, er commonsense-oppfatninger. Oppfatningen at «de kognitive fakultetene er pålitelige», mente Bergmann, er en commonsense oppfatning som er berettiget ut ifra ikke-påstandsbasert evidens.

Bergmann argumenterte også for at evolusjonsargumentet hadde mer til felles med lotteriargumentet, sammenlignet med det freudianske argumentet. Dermed kunne naturalisten ha tillit til sine kognitive evner, fordi det er rasjonelt å tro at noe usannsynlig skjedde, så lenge man har god grunn til å tro at det skjedde.

I evalueringen min av Bergmanns argument, forholder jeg meg til premissene A og B:

- A) Hvis man kan ha ikke-påstandsbasert evidens for R ut ifra commonsense, så kan man være berettiget i å hevde R, til tross for at totaliteten av påstandsbasert evidens gjør R usannsynlig.
- B) Naturalister kan ha ikke-påstandsbasert evidens for troen på R gjennom commonsense.

Som leder til:

- C) Naturalister kan være berettiget i å hevde R til tross for totaliteten av påstandsbasert evidens, gjør R usannsynlig.

Jeg er enig i B, men ikke i A. Bergmann forutsetter at commonsense-fakultetet er pålitelig. Hvis man inkluderer commonsense i R, i motsetning til hva Bergmann mener, blir det usannsynlig at commonsense er pålitelig. Dette formulerte jeg i et argument:

(1) $P(R^{49}/N\&E)$ er lav eller uberegnelig.

(3) Commonsense inngår i R.

Jeg argumenterte for at (3) er sant i kraft av hva som menes med «commonsense» i denne sammenhengen, og hva R uttrykker. Commonsense er en del av våre kognitive fakulteter eller et produkt av dem. Derfor fulgte:

(4) Sannsynligheten for at commonsense er pålitelige, er lav eller uberegnelig, gitt N&E.

Påstanden uttrykt i (4), uttrykker det samme som (1), bare at den spesifiserer commonsense, ikke kognitive fakulteter generelt. Derfor kunne vi slutte fra (4) til (5), på samme måte som Plantinga fra (1) til (2):

(5) En som aksepterer $N\&E\&(4)$, har en uopprettelig svekkelse av commonsense.

Dette argumentet svekker A ved å vise at man ikke kan forutsette, (ad hoc), at commonsense er pålitelig. Med andre ord er tilliten til commonsense like grunnløs som resten av det kognitive apparatet, gitt N&E.

Etter drøftingen av evolusjonsargumentet, med argumenter fra William Alston og Michael Bergmann, har jeg omsider kommet til en konklusjon.

Hverken Alstons eller Bergmanns kritikk er tilstrekkelig for å svekke Plantingas evolusjonsargument. Både Alstons og Bergmanns har sine utfordringer, som jeg mener er mer problematiske enn evolusjonsargumentet. Når jeg da evaluerte evolusjonsargumentet, isolert med to betraktninger (Alston og Bergmann), virker det å være et godt argument. Dersom

⁴⁹ R = De kognitive fakultetene er pålitelige.

evolusjonsargumentet er godt, er kombinasjon av naturalismens hovedtese og naturlig seleksjon, en kombinasjon som svekker seg selv. Så svaret på problemstillingen:

Er evolusjonsargumentet mot naturalismen holdbart?

Er «Ja».

Denne konklusjonen kommer med en relativt stor ydmykhet. Konklusjonen er basert på evalueringen av de argumentene jeg har brukt. De argumentene var de beste jeg kunne finne, til det formålet jeg hadde, som var å svekke begge premissene i evolusjonsargumentet. Alston skulle svekke (1) og Bergmann skulle svekke (2). Jeg mener at de ikke lykkes i å svekke evolusjonsargumentet. Det er mulig at det finnes bedre argumenter eller at mine analyser av argumentene var mangelfulle. I tillegg må man ydmykt verdsette kompleksiteten av årsaker og variabler som avgjør hvor sannsynlig det er at de kognitive fakultetene er pålitelige, gitt N&E.

Jeg har også stor sympati med den sterke følelsen man har, naturalister og teister, at våre kognitive fakulteter *faktisk er til å stole på*. Likevel er denne følelsen å regne som en distraksjon, når man evaluerer evolusjonsargumentet. Både Plantinga, Alston og Bergmann tror at våre kognitive fakulteter er til å stole på- Spørsmålet er om denne tilliten er berettiget, gitt N&E. Den sterke følelsen av tillit er en virkning av utviklingen, ikke en årsak. Dessuten, i et scenario hvor mennesker overlever og utvikler seg mot velferd, men uten et *pålitelig* kognitivt apparat, virker det naivt å tro at vi ikke også hadde hatt denne sterke følelsen av tillit til våre kognitive fakulteter. Så lenge vi lykkes i å manøvrere kroppen mot overlevelse og andre basale behov, er det ingen grunn til å tro at vi ville tvilt på oppfatningene våre, selv om de skulle være usanne.

Hvis man tror at vi har kognitive fakulteter som fungerer korrekt, etter en god designplan, i et passelig miljø, er det naturlig å undre seg over *hvorfor* vi har den tilliten. Det jeg spør etter er en god grunn til å ha den tilliten. Hvis naturalisme er sant, så har vi ikke en slik grunn. Vi har den tilliten fordi den støtter oss (organismen) i målet om å overleve. Plantingas argumentasjon viser at det ikke følger at oppfatningene våre er sanne, selv om de støtter oss i overlevelse.

Hvis deisme⁵⁰ er sant, så har vi fortsatt ikke *tilstrekkelig* grunn til å ha denne tilliten til våre kognitive fakulteter. Det er fordi at Guds inngripen i menneskets kognitive utvikling er utelukket på deisme, så da man har et mindre alternativ for å sikre en god designplan. En deistisk gud kunne fortsatt skapt universet med hele dets historie i tankene, og da tilrettelagt for menneskets kognitive utvikling fra universets begynnelse. Men hvorfor skulle en slik gud det? Man har ingen grunn til å tro at en deistisk gud har motivasjon til å sikre menneskets evne til erkjennelse.

Hvis teisme⁵¹ er sant, så har man tilstrekkelig grunn til å ha tillit til våre kognitive fakulteter. Teisme kan bidra med Guds inngripen og motivasjon til å sikre menneskets erkjennelse. Når Plantinga skriver om induksjonsargumentet⁵² for Guds eksistens, sier han at teisme gir en grunn til å stole på induktive oppfatninger (den spesifikke oppfatningen i eksempelet er: At fremtiden vil ligne fortiden på en relevant måte), nemlig at Gud har skapt oss og våre kognitive fakulteter. Han har også skapt oss og våre kognitive fakulteter til å tilpasses verden (Plantinga, 2018, s. 220). Han hevder at induksjonsargumentet drar fordel av det faktum at ifølge teisme, har Gud skapt mennesket til å være hjemme i verden.

For å trekke videre konsekvenser av min konklusjon ønsker jeg å stille et siste spørsmål: Hvilke epistemologiske konsekvenser har evolusjonsargumentet? Jeg mener at evolusjonsargumentet har *vidtgående* konsekvenser for naturalisert epistemologi.

Konklusjonen av oppgaven hevder at evolusjonsargumentet er holdbart, fordi vi har grunn til å tro at begge premissene er sanne. Så hva betyr det? Det betyr at naturalisert epistemologi har en alvorlig utfordring. Det er en forutsetning for all god kunnskapsteori at kunnskap er mulig. Det betyr at vi må kunne stole på prosessene i vårt kognitive apparat, som skaper oppfatninger. Vi må ha tillit til at våre kognitive fakulteter produserer for det meste sanne oppfatninger. Hvis vi har en god grunn til å tvile på våre kognitive fakulteter, vil alle oppfatningene de produserer være svekket. All epistemologi som ikke har tilstrekkelige

⁵⁰ «Deisme» kommer i grader. I sin sterkeste form kan man tenke på det som naturlig religiøsitet, at man ikke godtar noen spesiell åpenbaring: 'This means taking deism to be defined initially by belief in the sufficiency of natural religion and the superfluousness of revealed religion' (Byrne, 1989, s. xiii). Det er hensiktsmessig for denne oppgaven å definere det slik: Troen på at Gud ikke griper inn i verden.

⁵¹ Teisme, her forstått som det som er felles i gudsbildet for de monoteistiske religionene, kan tilføre det deisme ikke kan: Guds inngripen i verden og motivasjon til å sikre menneskets evne til å erkjenne.

⁵² Induksjonsargumentet: Hvis Gud har skapt mennesket til å passe inn i verden, gir det en grunn til å stole på induktive resonnement, som ellers er vanskelig å begrunne uten sirkularitet (feks: fremtiden vil ligne på fortiden, fordi det har den alltid vist seg å gjøre).

ressurser til å rettferdiggjøre tilliten til våre kognitive fakulteter, er derfor svekket.

Naturalisert epistemologi har en alvorlig utfordring om å svare på Plantingas påstand at:

Naturalisert epistemologi ser ut til å fungere best i konteksten av teistisk metafysikk.

Konsekvensen av evolusjonsargumentet er radikal, nemlig at naturalisert epistemologi ikke fungerer *i det hele tatt*, uten teistisk metafysikk.

6. Litteraturliste

- Alston, W. (2002). Plantinga, Naturalism, and Defeat. I Beilby, J (Red.). *Naturalism Defeated: Essays on Plantinga's Evolutionary Argument Against Naturalism*. (1. utgave, s. 176-203). Ithaca: Cornell University Press.
- Bergmann, M. (2002). Commonsense Naturalism. I Beilby, J (Red.). *Naturalism Defeated: Essays on Plantinga's Evolutionary Argument Against Naturalism*. (1. Utgave, s. 61- 90). Ithaca: Cornell University Press.
- Byrne, P. (1989) *Natural Religion and the Nature of Religion: The Legacy of Deism*. (1. Utg.). New York: Routledge.
- Bøhn, E. (2018). The Logic of Hope: a defens of the hopeful. *Religious Studies*, 54(1). S. 104-106. <https://doi.org/10.1017/s0034412516000469>
- Churchland, P. (1987). Epistemology in the Age of Neuroscience. *Journal of Philosophy*, 84 (10), s. 544-553. <http://dx.doi.org/10.5840/jphil1987841026>
- Darwin, C. (1881, 3. Juli). To William Graham. Hentet fra <https://www.darwinproject.ac.uk/letter/DCP-LETT-13230.xml>
- Dawkins, R. (1986) *The Blind Watchmaker*. (1. Utg.). London: Longman Scientific and Technical.
- Dowden, B. (u. å.) Fallacies. Hentet fra <https://iep.utm.edu/fallacy/>
- Law, S. (2012, 27. desember) Plantinga's Evolutionary Argument Against Naturalism Refuted [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://stephenlaw.blogspot.com/2012/12/plantingas-evolutionary-argument.html>
- Martin, R. M. (2010) *Epistemology: A Beginner's Guide* (1. Utg.). London: Oneworld Publications.
- Ney, A. (2014) *metaphysics* (1. Utg.). New York: Routledge.
- Nagel, T. (2012) *Mind and Cosmos: Why the Materialist New-Darwinist Conception of Nature is Almost Certainly Wrong* (1. utg.). New York: Oxford University Press.
- Plantinga, A. (2002). Introduction. I Beilby, J (Red.). *Naturalism Defeated: Essays on Plantinga's Evolutionary Argument Against Naturalism*. (1. utgave, s. 1-12). Ithaca: Cornell University Press.
- Plantinga, A. (2002). Reply to Beilby's Cohorts. I Beilby, J (Red.). *Naturalism Defeated: Essays on Plantinga's Evolutionary Argument Against Naturalism*. (1. utgave, s. 204-275). Ithaca: Cornell University Press.

- Plantinga, A. (2018). Appendix: Two Dozen (or so) Theistic Arguments. I Walls, J. L. & Dougherty, T (Red.). *Two Dozen (or so) Argument for God*. (1. Utgave, s. 203-228). Oxford: Oxford University Press.
- Plantinga, A. (1993). *Warrant and Proper Function* (1. Utg.). Oxford: Oxford University Press.
- Plantinga, A. & Tooley, M. (2008). *Knowledge of God* (1. Utg.). Oxford: Backwell publishing.
- Quine, W. V. (1969). Epistemology Naturalized. I n.d. (Red.). *Ontological Relativity and Other Essays* (1. utgave, s. 69-90). New York: Columbia University Press.
- Quine, W. V. (1981). *Theories and Things* (1. Utg.). Cambridge: Harvard University Press.
- Schwitzgebel, E. (2019) Belief. Hentet fra <https://plato.stanford.edu/entries/belief/>
- Williamson, T. (2020). *Philosophical Method: A Very Short Introduction* (1. Utg.). Oxford: Oxford University Press.

